

INSTITUT ZA STANDARDIZACIJU CRNE GORE

IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI PROGRAMA RADA ZA 2024. GODINU

Predlog

Podgorica, _____ 2025. godine

SADRŽAJ:

1	REZIME	3
2	POPIS SKRAĆENICA	4
3	PRAVNI OSNOV	5
4	OSNOVNE INFORMACIJE O INSTITUTU	5
4.1	Djelatnost Instituta.....	6
4.2	Organi Instituta	7
4.3	Organizacija Instituta	7
4.4	Članstvo Instituta u međunarodnim i evropskim organizacijama za standardizaciju i saradnja na regionalnom i nacionalnom nivou	10
4.5	Stručna tijela Instituta	11
4.6	Članstvo u Institutu	12
4.7	Finansiranje Instituta.....	12
5	AKTIVNOSTI INSTITUTA.....	13
5.1	Priprema, donošenje, preispitivanje, povlačenje i održavanje crnogorskih standarda i srodnih dokumenata.....	13
5.2	Izrada Godišnjeg plana donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata za 2025. godinu	14
5.3	Prodaja standarda i srodnih dokumenata.....	14
5.4	Informisanje javnosti o crnogorskim standardima i standardizaciji	15
5.4.1	Informisanje putem sajta.....	15
5.5	Informisanje putem Informacionog centra.....	16
5.6	Edukativne i marketinške aktivnosti	16
5.6.1	Aktivnosti za podsticanje i olakšavanje poslovanja mikro, malih i srednjih preduzeća primjenom standarda u 2024. godini	16
5.6.2	Obuke za eksterne zainteresovane strane.....	18
5.6.3	Obuke za zaposlene Instituta.....	19
5.6.4	Ostale promotivne aktivnosti	20
5.6.5	Saradnja sa medijima	22
5.7	Međunarodna saradnja u oblasti standardizacije.....	23
5.7.1	Međunarodna organizacija za standardizaciju (ISO)	24
5.7.2	Međunarodna elektrotehnička komisija (IEC)	25
5.7.3	Evropski komitet za standardizaciju (CEN) i Evropski komitet za standardizaciju u oblasti elektrotehnike (CENELEC)	25
5.7.4	Evropski institut za telekomunikacione standarde - ETSI.....	26
5.7.5	Komisija Codex Alimentarius	26
5.7.6	Saradnja sa nacionalnim tijelima za standardizaciju drugih država	27
5.8	Saradnja na nacionalnom nivou	28
5.9	Poslovi podrške državnoj upravi	28
5.10	Ostale aktivnosti.....	28
6	IMOVINA INSTITUTA	29
7	PROSTORNI KAPACITETI.....	29

1 REZIME

Izveštaj o realizaciji Programa rada Instituta za 2024. godinu sadrži osnovne informacije o Institutu za standardizaciju Crne Gore (u daljem tekstu: Institut) koje se odnose na: djelatnost Instituta, organe Instituta, organizaciju Instituta, članstvo Instituta u međunarodnim i evropskim organizacijama za standardizaciju i saradnju na regionalnom i nacionalnom nivou, stručna tijela Instituta, članstvo u Institutu i finansiranje Instituta.

Takođe, sadrži informacije o aktivnostima Instituta u 2024. godini koje se odnose na: pripremu, donošenje, preispitivanje i povlačenje crnogorskih standarda i srodnih dokumenata, izradu Godišnjeg plana donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata za 2025. godinu, prodaju standarda i srodnih dokumenata, informisanje javnosti o crnogorskim standardima i standardizaciji, edukativne i marketinške aktivnosti, obuke, međunarodnu saradnju, saradnju sa nacionalnim tijelima za standardizaciju drugih država, saradnju i nove ugovore na nacionalnom nivou, poslove podrške državnoj upravi, informacije o imovini Instituta i ostalim aktivnostima.

Institut je uspješno realizovao ključne ciljeve postavljene Programom rada i Godišnjim planom donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata za 2024. godinu, a koji su se, pored ostalog, odnosili na:

- Realizaciju Godišnjeg plana donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata za 2024;
- Resertifikaciju Instituta u skladu sa zahtjevima standarda ISO 9001 i ISO/IEC 27001;
- Aktivnosti vezano za sticanje punopravnog članstva u evropskim organizacijama za standardizaciju (CEN/CENELEC);
- Implementiranje i unapređenje informacionog sistema u cilju podrške poslovnim procesima standardizacije, kao i za komunikaciju sa zainteresovanim stranama u cilju edukacije i povećanja primjene standarda u praksi;
- Ispunjavanje obaveza u skladu sa statusom članstva i poboljšanje saradnje sa međunarodnim i evropskim organizacijama za standardizaciju, kao i sa nacionalnim tijelima za standardizaciju drugih država;
- Održavanje saradnje sa organima javne uprave;
- Edukativne i marketinške aktivnosti.

2 POPIS SKRAĆENICA

CAC	Komisija Codex Alimentarius
CEN	Evropski komitet za standardizaciju
CENELEC	Evropski komitet za standardizaciju u oblasti elektrotehnike
CHF	Švajcarski franak
DMS	Dokument menadžment sistem
EN/HD	Evropski standard
ETSI	Evropski institut za telekomunikacione standarde
FAO	Organizacija za hranu i poljoprivredu
ICS	Međunarodna klasifikacija standarda
IEC	Međunarodna elektrotehnička komisija
IKCG	Inženjerska komora Crne Gore
IKT	Informaciono-komunikacione tehnologije
IPA	Instrument pretpristupne pomoći
IPS	Institutova pravila standardizacije
IS	Informacioni sistem
ISME	Institut za standardizaciju Crne Gore
ISO	Međunarodna organizacija za standardizaciju
ISO DEVCO	ISO Komitet za zemlje u razvoju
IT	Informacione tehnologije
ITU	Međunarodna unija za telekomunikacije
MEST	Crnogorski standard i srodni dokument
MMSP	Mikro, mala i srednja preduzeća
NSO	Nacionalna organizacija za standardizaciju
NVO	Nevladina organizacija
PKCG	Privredna komora Crne Gore
PPR	Plan i program rada
SC	Potkomitet
STO	Svjetska trgovinska organizacija
TK (TC)	Tehnički komitet
UNECE	Ekonomska komisija za Evropu Ujedinjenih nacija
UNECE WR.6	UN/ECE Radna grupa za tehničku harmonizaciju i politiku standardizacije
UO	Upravni odbor
WHO	Svjetska zdravstvena organizacija
WTO/TBT	Sporazum o tehničkim preprekama u trgovini STO
OJEU	Službeni list EU

3 PRAVNI OSNOV

Institut za standardizaciju Crne Gore je samostalna neprofitna organizacija osnovana 2007. godine, radi ostvarivanja ciljeva standardizacije i donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata, kao i obavljanja drugih poslova iz oblasti standardizacije.

Osnivač Instituta je Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Osnivač).

Zakonom o standardizaciji¹ uređuje se organizovanje i djelatnost nacionalnog tijela za standardizaciju Crne Gore, donošenje, objavljivanje, povlačenje i primjena crnogorskih standarda i srodnih dokumenata i druga pitanja od značaja za standardizaciju.

Članom 18 tačka 6 Zakona data je nadležnost direktoru Instituta da priprema i dostavlja Upravnom odboru Izvještaj o realizaciji Programa rada.

Upravni odbor isti utvrđuje i dostavlja ga Osnivaču na razmatranje i usvajanje.

4 OSNOVNE INFORMACIJE O INSTITUTU

Institut je registrovan u Centralnom registru privrednih subjekata, pod registarskim brojem: 100000144, matičnim brojem/PIB: 02659638, šifrom djelatnosti 8413 – Uređenje poslovanja i doprinos uspješnijem poslovanju u oblasti ekonomije, kao Ostali oblici obavljanja privredne djelatnosti.

Institut u pravnom prometu nastupa samostalno, sa svim pravima i obavezama, u svoje ime i za svoj račun.

Institut je smješten na adresi Jovana Tomaševića br. 6 u Podgorici.

Potreba za uspostavljanjem i stalnim jačanjem sistema standardizacije u Crnoj Gori definisana je kroz sljedeće međunarodne, regionalne i bilateralne sporazume:

- Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju Evropskoj Uniji (SSP), koji se članom 77. odnosi na obavezu jačanja sistema standardizacije u Crnoj Gori;
- Sporazum Svjetske Trgovinske Organizacije o tehničkim preprekama u trgovini (WTO/TBT), koji u Aneksu 3 sadrži Kodeks dobre prakse za izradu, donošenje i primjenu standarda;
- Centralnoevropski Sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA), koji se članom 13. odnosi na obavezu jačanja sistema standardizacije u Crnoj Gori.

Od 29.4.2012. godine Institut obavlja ulogu nacionalne kontakt tačke za notifikaciju standarda u skladu Sporazumom STO o tehničkim barijerama u trgovini. Institut u kontinuitetu ispunjava sve obaveze koje se odnose na Kodeks dobre prakse za izradu, donošenje i primjenu standarda.

¹ Sl. list CG, br. 145/21

Institut za standardizaciju Crne Gore, kao jedino nacionalno tijelo za standardizaciju, ima obavezu i zadatak da osmisli, organizuje i izvrši što bržu harmonizaciju crnogorskih standarda i srodnih dokumenata sa međunarodnim i evropskim standardima i srodnim dokumentima, poštujući pravila standardizacije međunarodnih i evropskih organizacija za standardizaciju uključujući i regulativu EU 1025/2012.

4.1 Djelatnost Instituta

U skladu sa članom 9 Zakona o standardizaciji,² Institut obavlja sljedeće poslove:

- 1) donosi Godišnji plan, Program rada i finansijski plan za narednu godinu (u daljem tekstu: Finansijski plan);
- 2) priprema, donosi, preispituje i povlači crnogorske standarde i srodne dokumente;
- 3) obrazuje i ukida tehničke komitete, stručne savjete i srodna tijela;
- 4) obezbjeđuje usaglašenost crnogorskih standarda i srodnih dokumenata sa međunarodnim i evropskim standardima;
- 5) vodi registar crnogorskih standarda i srodnih dokumenata u svim fazama razvoja;
- 6) učestvuje u izradi i preispitivanju standarda i srodnih dokumenata koje donose međunarodne i evropske organizacije za standardizaciju;
- 7) sarađuje sa međunarodnim i evropskim organizacijama za standardizaciju i nacionalnim tijelima za standardizaciju zemalja potpisnica odgovarajućih sporazuma iz oblasti standardizacije i obavlja druge poslove u skladu sa obavezama iz međunarodnih ugovora u oblasti standardizacije koji obavezuju Crnu Goru;
- 8) dostavlja obavještenje, na zahtjev organa državne uprave, o tome da li je u oblasti koja se uređuje tehničkim propisom donijet odgovarajući crnogorski standard ili predstoji njegovo donošenje, odnosno da li postoji odgovarajući međunarodni ili evropski standard;
- 9) obezbjeđuje dostupnost javnosti informacija o crnogorskim standardima, srodnim dokumentima, publikacijama, kao i o standardima i publikacijama odgovarajućih međunarodnih i evropskih organizacija i drugih zemalja i vrši njihovu prodaju;
- 10) djeluje kao informacioni centar za standarde i srodne dokumente, u skladu sa zahtjevima predviđenim odgovarajućim međunarodnim sporazumima i obavezama koje proizilaze iz članstva u odgovarajućim međunarodnim i evropskim organizacijama za standardizaciju;
- 11) zastupa interese Crne Gore u oblasti standardizacije u međunarodnim i evropskim organizacijama za standardizaciju;
- 12) odobrava upotrebu znaka usaglašenosti sa crnogorskim standardima i srodnim dokumentima, u skladu sa pravilima Instituta;

² Zakon o standardizaciji ("Sl. list CG", broj 145/21);

- 13) promoviše primjenu crnogorskih standarda i srodnih dokumenata;
- 14) donosi pravila na osnovu kojih se donose, objavljuju, preispituju i povlače crnogorski standardi i srodni dokumenti, a koja se zasnivaju na odgovarajućim međunarodnim, evropskim i crnogorskim standardima i dokumentima međunarodnih i evropskih organizacija za standardizaciju;
- 15) priprema, prihvata i izdaje crnogorske standarde za primjenu tehničkog zakonodavstva;
- 16) uspostavlja i održava bazu podataka o crnogorskim standardima povezanim s tehničkim zakonodavstvom;
- 17) organizuje obuke korisnicima standarda i srodnih dokumenata ili pruža stručnu pomoć za primjenu odnosno ispunjavanje zahtjeva crnogorskih standarda i srodnih dokumenata;
- 18) obezbjeđuje jedinstvene tehničke osnove;
- 19) pruža usluge i obavlja izdavačku djelatnost iz oblasti standardizacije;
- 20) obavlja druge poslove, u skladu sa ovim zakonom i Statutom.

4.2 Organi Instituta

U skladu sa članom 11 Zakona o standardizaciji³ organi Instituta su: Skupština, Upravni odbor i direktor. Organe Instituta (Skupštinu i Upravni odbor) sačinjavaju predstavnici Osnivača i zainteresovanih strana.

Institut je tokom 2024. godine, primjenjivao Zakon o standardizaciji, te kroz svoje poslovne procese i radne aktivnosti, obezbijedio potrebne informacije, dokumentaciju, predlog Programa rada, Godišnjeg plana donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata, Finansijskog plana, kao i sve neophodne Izvještaje.

Skupština i Upravni odbor Instituta usvojili su više akata koji su od opšteg značaja za poslovanje i rad Instituta, u skladu sa Zakonom o standardizaciji.

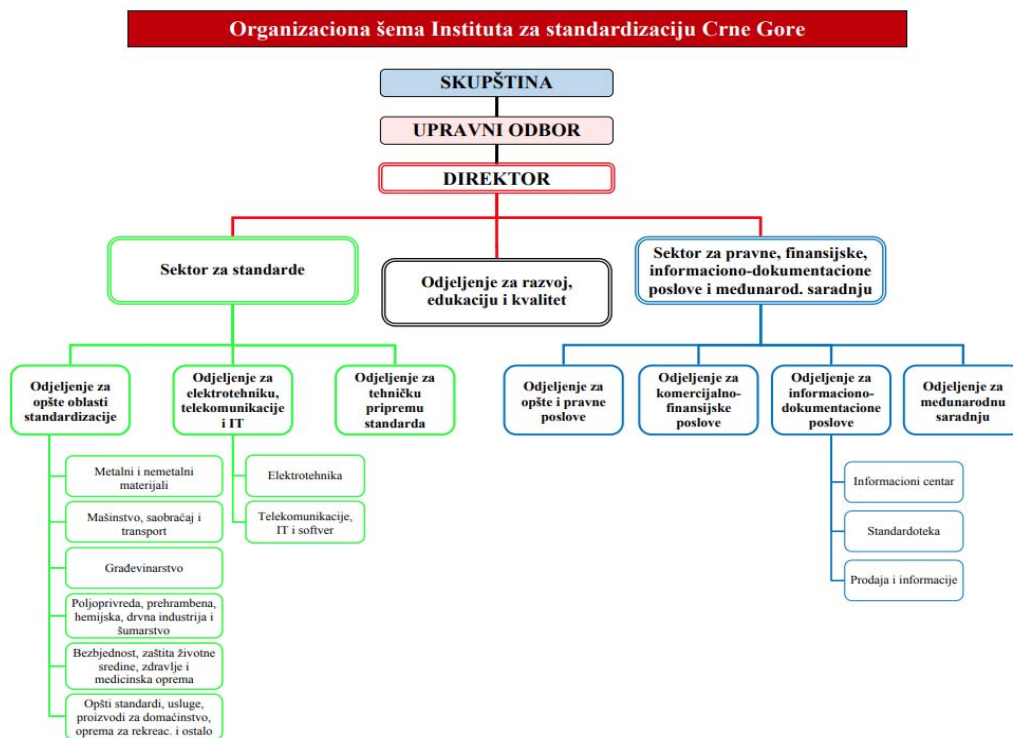
Tokom 2024. godine održana je jedna sjednica Skupštine Instituta, dok je Upravni odbor Instituta održao ukupno osam sjednica.

4.3 Organizacija Instituta

Institut za standardizaciju Crne Gore je Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta organizovan kroz tri cjeline kako je predstavljeno na Slici 1.

U Institutu za standardizaciju Crne Gore pored Sektora za standarde i Sektora za pravne, finansijske, informaciono-dokumentacione poslove i međunarodnu saradnju uspostavljeno je i Odjeljenje za razvoj, edukaciju i kvalitet, kao posebna organizaciona jedinica.

³ Zakon o standardizaciji („Sl. list CG“, br. 145/21)

Slika 1: Organizaciona šema Instituta

Sektor za standarde obavlja aktivnosti koje se odnose na pripremu, izradu i donošenje crnogorskih standarda i srodnih dokumenata. Te aktivnosti uključuju planiranje i izradu godišnjih programa rada donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata, preispitivanja postojećih standarda, njihovu izmjenu i dopunu, izradu radnih materijala, prijedloga prednacrt, nacrt i definitivnih tekstova standarda i srodnih dokumenata kao i organizovanje i sprovođenje javnih diskusija.

Sektor za standarde učestvuje i u izradi godišnjih planova i programa donošenja crnogorskih standarda kao osnove za obezbjeđenje finansijskih sredstava za rad Instituta. Učestvuje u izradi i drugih planova i programa od značaja za rad Instituta, kao i sarađuje sa drugim institucijama i međunarodnim organizacijama iz oblasti standardizacije.

Organizuje rad i učestvuje u radu nacionalnih tehničkih komiteta, podkomiteta i radnih grupa. Učestvuje u radu tehničkih komiteta međunarodnih i evropskih organizacija za standarde: Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO), Međunarodne elektrotehničke komisije (IEC), Međunarodne unije za telekomunikacije (ITU), Evropskog komiteta za standardizaciju (CEN), Evropskog komiteta za standardizaciju u oblasti elektrotehnike (CENELEC), Evropske organizacije za telekomunikacije (ETSI), te sarađuje sa Ekonomskom komisijom za Evropu Ujedinjenih nacija (UN/ECE) i Radnom grupom za tehničku harmonizaciju i politiku standardizacije (UN/ECE WR.6) i dr.

U skladu sa raspoloživim resursima Sektor učestvuje u procesu edukacije iz oblasti standardizacije u Crnoj Gori.

U skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji Instituta za standardizaciju Crne Gore obavljanje poslova Sektora za standarde organizovano je u okviru tri Odjeljenja i to:

I *Odjeljenje za opšte oblasti standardizacije,*

Odjeljenje čini šest odsjeka i to:

- 1) Odsjek za metalne i nemetalne materijale;
- 2) Odsjek za mašinstvo, saobraćaj i transport;
- 3) Odsjek za građevinarstvo;
- 4) Odsjek za poljoprivredu, prehrambenu, hemijsku, drvenu industriju i šumarstvo;
- 5) Odsjek za bezbjednost, zaštitu životne sredine, zdravlje i medicinsku opremu;
- 6) Odsjek za opšte standarde, usluge, proizvode za domaćinstvo, opremu za rekreaciju i ostalo;

II *Odjeljenje za elektrotehniku, telekomunikacije i informacione tehnologije,*

Odjeljenje čine dva odsjeka i to:

- 1) Odsjek za elektrotehniku;
- 2) Odsjek za telekomunikacije, informacione tehnologije (IT) i softver.

III *Odjeljenje za tehničku pripremu standarda.*

Sektor za pravne, finansijske, informaciono-dokumentacione poslove i međunarodnu saradnju obavlja poslove iz domena pravne problematike standardizacije, radno pravnih odnosa zaposlenih, finansijskih poslova, informaciono-dokumentacione podrške Institutu, kao i poslove međunarodne saradnje. Sektor je organizovan kroz četiri odjeljenja koja obavljaju poslove iz nadležnosti Sektora i to:

- 1) ***Odjeljenje za opšte i pravne poslove,***
- 2) ***Odjeljenje za komercijalno-finansijske poslove,***
- 3) ***Odjeljenje za informaciono-dokumentacione poslove,***
 - ❖ Odjeljenje čine tri unutrašnje organizacione jedinice:
 - *Informacioni centar;*
 - *Standardoteka;*
 - *Prodaja i informacije.*
- 4) ***Odjeljenje za međunarodnu saradnju.***

U **Odjeljenju za edukaciju, razvoj i kvalitet**, pored ostalog, predviđeni su i poslovi izrade programa i planova razvoja u skladu sa politikom Instituta i učestvovanje u njihovoj realizaciji, izrada godišnjih planova i programa obuke kadrova Instituta i učešće u njihovoj realizaciji, organizovanje i učešće u

procesu edukacije zainteresovanih strana u primjeni standarda, organizovanje seminara i radionica radi popularizacije standardizacije i učešće u njima, učestvovanje u realizaciji projekata pomoći Institutu, učestvovanje u izradi stručnih članaka i drugih dokumenata Instituta.

Zaključno sa četvrtim kvartalom 2024. godine Institut ima ukupno 21 stalno zaposlenih, uključujući i direktora.

4.4 Članstvo Instituta u međunarodnim i evropskim organizacijama za standardizaciju i saradnja na regionalnom i nacionalnom nivou

Institut, kao jedino nacionalno tijelo za standardizaciju, učestvuje u radu:

- Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO), u kojoj ima status **punopravnog člana ima od 01.07.2021.** godine;
- Međunarodne elektrotehničke komisije (IEC), u kojoj ima status pridruženog člana (*Associate member*) od 01.01.2009. godine;
- Evropskog komiteta za standardizaciju (CEN), u kojem ima status pridruženog člana (*Affiliate member*) od 01.07.2008. godine;
- Evropskog komiteta za standardizaciju u oblasti elektrotehnike (CENELEC), u kojem ima status pridruženog člana (*Affiliate member*) od 01.07.2008. godine;
- Evropskog instituta za telekomunikacione standarde (ETSI) u kojem ima status „nacionalne organizacije za standarde (NSO)” od 04.12.2014. godine.

Institut ima potpisane sporazume o poslovno-tehničkoj saradnji sa sljedećim nacionalnim tijelima za standardizaciju:

- Institutom za standardizaciju Srbije (**ISS**) – 4.7.2007. godine,
- Institutom za standardizaciju Bosne i Hercegovine (**BAS**) – 15.11.2007. godine,
- Institutom za standardizaciju Republike Sjeverne Makedonije (**ISRSM**) – 20.12.2022. godine,
- Generalnim direktoratom za standardizaciju Republike Albanije (**DPS**) – 18.6.2009. godine,
- Institutom za standardizaciju Slovenije (**SIST**) – 5.10.2009. godine,
- Hrvatskim zavodom za norme (**HZN**) – 2.9.2010. godine,
- Turskim institutom za standarde (**TSE**) – 19.2.2014. godine (u toku je proces obnove Sporazuma),
- Upravom za standardizaciju NR Kine (**SAC**) – 12.9.2016. godine
- Institutom za standardizaciju Bugarske (**BDS**) – 16.5.2018. godine i
- Organizacijom za standardizaciju Kipra (**CYS**) – 26.06.2024. godine.

Potpisani sporazumi imaju za cilj unapređenje odnosa i uzajamne saradnje Crne Gore i drugih zemalja potpisnica u oblasti standardizacije, u cilju eliminisanja tehničkih barijera u trgovini, povećanja nivoa bezbjednosti, zaštite zdravlja i života ljudi, kao i unapređenja održivog razvoja i očuvanja životne sredine. Saradnja između institucija potpisnica odvija se kroz razmjenu informacija, eksperata, znanja i iskustva, kao i kroz zajednički rad po raznim pitanjima u oblasti standardizacije.

Važan segment saradnje sa nacionalnim institucijama za standardizaciju drugih država predstavljaju ugovorni odnosi koje Institut ima sa institutima iz Njemačke (DIN), Velike Britanije (BSI), kao i sa američkim društvom za ispitivanje i materijale (ASTM International). Ova ugovorna saradnja omogućava zainteresovanim stranama da u prostorijama Instituta ostvare uvid u tekst njemačkih, britanskih, odnosno ASTM standarda i da preko Instituta izvrše njihovu nabavku.

Dana 24. januara 2023. godine, Institut za standardizaciju Crne Gore i Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu (UNECE) potpisali su Deklaraciju za rodno odgovorne standarde i razvoj standarda. Institut za standardizaciju Crne Gore, kao nacionalno tijelo za standarde, odnosno kao organizacija za razvoj standarda ovim potpisivanjem obavezala se da će prepoznati Cilj 5 u Ciljevima održivog razvoja u Agendi za održivi razvoj Ujedinjenih nacija 2030 - postizanje rodne ravnopravnosti i osnaživanje svih žena i djevojaka, kao i da će standarde i proces razvoja standarda učiniti rodno odgovornim.

Na nacionalnom nivou Institut ima sporazume o saradnji sa:

- Privrednom komorom Crne Gore (**PKCG**),
- Mašinskim fakultetom UCG (Centar za kvalitet),
- Zavodom za metrologiju Crne Gore,
- Akreditacionim tijelom Crne Gore – 31.12.2008. godine,
- Direkcijom za razvoj malih i srednjih preduzeća (**MSP**) – 9.10.2013. godine,
- Inženjerskom komorom Crne Gore – 06.11.2015. godine,
- Zavodom za školstvo – 8.9.2016. godine,
- Centrom za razvoj nevladinih organizacija (**CRNVO**) – 27.2.2017. godine,
- Građevinskim fakultetom UCG – 11.9.2017. godine,
- Upravom za javne nabavke Crne Gore – 16.2.2018. godine,
- Upravom za imovinu – 4.2.2019. godine,
- Opštinom Tivat - 13.3.2019. godine,
- Crnogorskim udruženjem poslodavaca (**CUP**) – 24.11.2022. godine,
- JU SSŠ "Spasoje Raspopović" - 10.02.2023. godine,
- Savezom sindikata Crne Gore (**SSCG**) i Unijom slobodnih sindikata Crne Gore (**USSCG**) - 24.07.2023. godine.

Cilj saradnje je dalje jačanje institucionalnih kapaciteta, kao i planiranje i sprovođenje aktivnosti od obostranog interesa, a koje su značajne za crnogorsku privredu i društvo.

4.5 Stručna tijela Instituta

Institut organizuje poslove standardizacije u okviru stručnih tijela koja prate rad i učestvuju u radu stručnih tijela međunarodnih i/ili evropskih organizacija za standardizaciju.

Prepoznajući prioritetne oblasti za standardizaciju, koje su od interesa za Crnu Goru, Institut ima ukupno 17 aktivnih tehničkih komiteta.

Tehnički komiteti imaju 174 člana, sa visokom stručnom spremom, iz različitih oblasti. Članovi su predstavnici različitih zainteresovanih strana (organi državne uprave, naučno-obrazovne institucije, NVO, privredna društva, PKCG, IKCG, mala i srednja preduzeća...)

Da bi se ispoštovale obaveze nacionalnog tijela za standardizaciju prema evropskim i međunarodnim organizacijama, pored tehničkih komiteta Instituta usvajanje publikovanih evropskih standarda na nacionalnom nivou obavlja i Stručni savjet za standarde.

Napomena: Više informacija o radu stručnih tijela Instituta dato je u Izvještaju o realizaciji Godišnjeg plana donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata za 2024. godinu.

4.6 Članstvo u Institutu

Radi ostvarivanja interesa u vezi sa crnogorskom standardizacijom, svako privredno društvo, drugo pravno lice ili preduzetnik koji su osnovani po propisima Crne Gore, kao i fizičko lice koje je državljanin Crne Gore, može biti član Instituta. Prava i obaveze članova bliže su uređeni Pravilnikom o članstvu.

Status člana Instituta u 2024. godini, imale su sljedeće organizacije:

1. Privredna komora Crne Gore,
2. Građevinski fakultet, UCG,
3. Mašinski fakultet, UCG,
4. Institut Sigurnost d.o.o. - Podgorica,
5. ABG Test d.o.o. - Podgorica,
6. Knauf d.o.o. - Podgorica,
7. Montinspekt d.o.o. - Podgorica,
8. Građevinski institut Montenegro doo - Podgorica,
9. Institut za javno zdravlje Crne Gore,
10. JU Zavod za geološka istraživanja,
11. Jugopetrol AD - Podgorica,
12. Zavod za metrologiju – Podgorica,
13. Inženjerska komora Crne Gore – Podgorica,
14. EPCG – Nikšić,
15. Institut za transport – Podgorica.

4.7 Finansiranje Instituta

U 2024. godini Institut za standardizaciju Crne Gore finansirao se u skladu sa članom 20 Zakona o standardizaciji⁴, kojim je predviđeno da se sredstva za rad Instituta obezbjeđuju iz budžeta Crne Gore.

Prihodi koji su ostvareni naplatom članarina u Institutu, prodajom crnogorskih standarda, srodnih dokumenata i drugih publikacija, pružanjem usluga od strane Instituta i drugi prihodi ostvareni u skladu sa zakonom su prihodi budžeta Crne Gore.

⁴ Sl. list CG, br. 145/21 od 31.12.2021

Sredstva za funkcionisanje Instituta obezbjeđuju se za sprovođenje aktivnosti utvrđenih Programom rada i Godišnjim planom, plaćanje članarine međunarodnim i evropskim organizacijama za standardizaciju i sprovođenje međunarodne saradnje u ime Crne Gore u oblasti standardizacije.

Od 01.01.2023. godine Institut funkcioniše kao potrošačka jedinica budžeta tako da je priprema finansijskog plana i mjesečnog plana potrošnje za 2024. godinu rađena u skladu sa budžetskom klasifikacijom.

Zakonom o budžetu⁵ za 2024. godinu, Institutu za standardizaciju Crne Gore su dodijeljena sredstva kroz:

- **Program: 15 030** (Industrijski i regionalni razvoj);
- **Potprogram: 15 030 002** (Standardizacija i akreditacija) i
- **Aktivnost: 15 030 002 002** (Razvoj i usvajanje standarda).

Institutu je opredijeljeno 648.306,00 €.

Shodno Zakonu, prihodi koje je Institut ostvarivao obavljanjem sopstvene djelatnosti uplaćivani su, takođe, direktno na račun Državnog trezora.

Napomena: Više informacija nalazi se u Finansijskom izvještaju za 2024. godinu.

5 AKTIVNOSTI INSTITUTA

Institut je tokom 2024. godine uspješno realizovao sve aktivnosti postavljene Programom rada i Godišnjim planom donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata za 2024. godinu.

5.1 Priprema, donošenje, preispitivanje, povlačenje i održavanje crnogorskih standarda i srodnih dokumenata

Crnogorski standardi nastaju preuzimanjem međunarodnih standarda (standarda koje su donijele međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO, IEC i ITU), evropskih standarda (standarda koje su donijele evropske organizacije za standardizaciju – CEN, CENELEC i ETSI), standarda koji nastaju zajedničkim radom međunarodnih i evropskih organizacija za standardizaciju, nacionalnih standarda drugih zemalja, ali i razvojem i donošenjem izvornih crnogorskih standarda.

Planom donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata **za 2024. godinu** bilo je predviđeno donošenje minimum **2200 MEST** (crnogorskih standarda i srodnih dokumenata).

Institut je uspješno ostvario ovaj cilj i zaključno sa decembrom 2024. godine publikovao ukupno 2207 MEST standarda i srodnih dokumenata.

Napomena: Više informacija o procesu pripreme, donošenja, preispitivanja, povlačenja i održavanja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata nalazi se u Izvještaju o realizaciji Godišnjeg plana donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata za 2024. godinu.

⁵ Službeni list Crne Gore", br. 124/23 od 31.12.2023, 086/24 od 10.09.2024

5.2 Izrada Godišnjeg plana donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata za 2025. godinu

Kako bi osigurao relevantnost i ažurnost Godišnjeg plana donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata, Institut za standardizaciju Crne Gore je u junu 2024. godine, pozvao sve zainteresovane strane da dostave svoje potrebe u vezi sa standardima. Takođe, pisanim putem su kontaktirana ministarstva Vlade Crne Gore, koja su pozvana da dostave spisak standarda potrebnih za sprovođenje tehničkih i drugih propisa u oblastima za koje su nadležna. Ova inicijativa omogućila je aktivnu participaciju relevantnih institucija i interesnih grupa (zainteresovanih strana) u procesu planiranja standardizacije, što doprinosi boljoj usklađenosti sa potrebama tržišta i propisa.

Neke od institucija koje su iskazale potrebu za usvajanjem evropskih i međunarodnih standarda u 2025. godini, uključuju: Crnogorski elektrodistributivni sistem - CEDIS (Sektor za regulatorne poslove i odnose sa korisnicima), Institut za javno zdravlje CG, Agenciju za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, Zavod za metrologiju i Institut za građevinarstvo, Privrednu komoru Crne Gore, Inženjersku komoru Crne Gore, Ministarstvo prostornog planiranja urbanizma i državne imovine, Ministarstvo unutrašnjih poslova (Direktorat za zaštitu i spasavanje), Ministarstvo odbrane, Upravu za inspeksijske poslove, Urban design DOO i Inženjersku komoru Crne Gore.

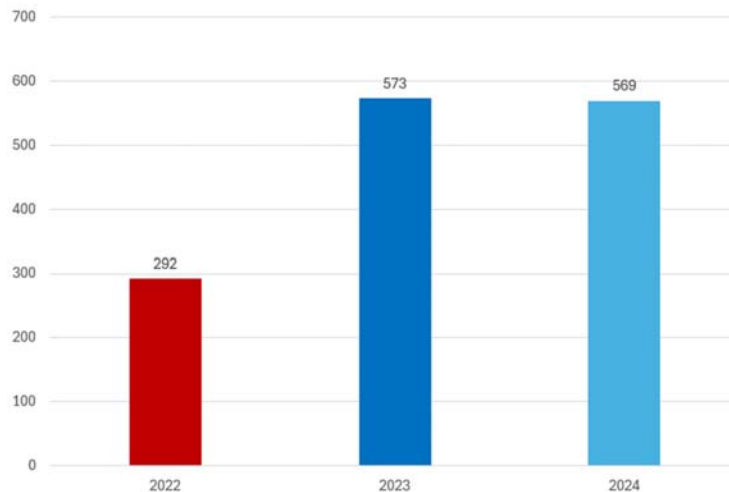
Godišnji plan za 2025. godinu uključuje **Planove donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata** koji su pripremljeni od strane tehničkih komiteta Instituta do **juna 2024. godine**. Godišnji plan obuhvata **2009 standarda i srodnih dokumenata** koji se trenutno nalaze u različitim fazama razvoja. Institut će učestvovati u izradi standarda koji još nijesu publikovani na međunarodnom i evropskom nivo, u skladu sa obavezama koje nameće status članstva u stručnim tijelima ISOa, CENa i CENELECa.

5.3 Prodaja standarda i srodnih dokumenata

Odjeljenje za razvoj, edukaciju i kvalitet je organizovalo tribine, panel diskusije i okrugle stolove edukativno-informativnog karaktera koje su tokom 2024. godine imale za cilj unaprijediti imidž ISME na fonu promocije standardizacije, primjene i prodaje standarda u odnosu na prethodnu godinu.

Tokom 2024. godine Institut je ostvario prodaju **569** standarda i srodnih dokumenata. Najznačajniji kupci standarda bili su: Centar za ekotoksikološka ispitivanja, Crnogorski elektrodistributivni sistem (CEDIS), Institut za javno zdravlje, Institut Sigurnost, Univerzitet Crne Gore, Mašinski fakultet Podgorica i drugi.

Prodaja standarda može da bude pokazatelj primjene standarda unutar zemlje kako bi se podstakao međunarodni trgovinski i ekonomski rast. Institut promoviše korišćenje standarda tako što ih čini pristupačnijim na lokalnom nivou i na osnovu prodaje analizira trend implementacije standarda.

Dijagram 1: Prikaz prodatih standarda tokom 2022., 2023. i 2024. godine

5.4 Informisanje javnosti o crnogorskim standardima i standardizaciji

Javnost je u kontinuitetu informisana o crnogorskim standardima u pripremi, o javnim raspravama u vezi sa nacrtima crnogorskih standarda, kao i o donesenim i povučenim crnogorskim standardima. Institut je putem sajta www.isme.me i preko medija obavještavao javnost o aktuelnim tokovima u oblasti standardizacije, a organizovali su se i razni događaji.

5.4.1 Informisanje putem sajta

U cilju informisanja javnosti o nacrtima crnogorskih standarda i srodnih dokumenata Institut za standardizaciju Crne Gore je redovno objavljivao relevantne informacije na svom zvaničnom internet portalu (www.isme.me).

Na ovom portalu, zainteresovane strane su imale mogućnost da se informišu o javnim raspravama i da daju svoje komentare, čime se obezbjeđivala transparentnost i učešće u procesu donošenja standarda.

Uz poštovanje propisanog vremena trajanja javne rasprave (60 dana), a u skladu sa Godišnjim planom donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata u 2024. godini putem ISME web sajta objavljeno je ukupno 5 javnih rasprava.

Tokom javnih rasprava Institut nije dobio bitnije komentare i sugestije koji bi mogli dovesti do obustavljanja ili odlaganja donošenja nekog crnogorskog standarda.

Zaposleni Instituta su pratili sve važne datume koji se odnose na određena područja standardizacije pripremajući informacije koje su se objavljivale na sajtu Instituta, kao i o događajima na kojima su učestvovali predstavnici Instituta u cilju informisanja javnosti o značaju standardizacije i važnosti implementacije u svim oblastima djelovanja u Crnoj Gori.

5.5 Informisanje putem Informacionog centra

Pored navedenih aktivnosti Institut je kroz svoj Info centar kontinuirano pružao informacije u vezi sa standardima i standardizacijom. Zainteresovane strane, uključujući preduzetnike, institucije, organizacije i pojedince, imale su mogućnost da dobiju odgovore na različita pitanja vezana za standarde i sam proces standardizacije.

Tokom 2024. godine Info centar Instituta je uspješno obradio više od **500 upita**, koji su pristigli putem telefona, e-maila, kao i direktnim kontaktima sa zainteresovanim stranama u prostorijama Instituta. Ovi upiti obuhvatali su širok spektar tema, od tehničkih i normativnih pitanja do konsultacija u vezi sa implementacijom evropskih i međunarodnih standarda.

5.6 Edukativne i marketinške aktivnosti

Podizanje svijesti o standardima i značaju njihove primjene ima ključnu ulogu u podizanju kvaliteta i konkurentnosti procesa, proizvoda i usluga, naročito kada je riječ o mikro, malim i srednjim preduzećima (MMSP). Ova preduzeća često predstavljaju osnovu ekonomije, te njihova edukacija o standardizaciji može imati značajan uticaj na njihov rast i međunarodnu konkurentnost.

Institut za standardizaciju Crne Gore je posvećen **intenziviranju saradnje sa MMSP** kako bi im se omogućilo bolje razumijevanje važnosti primjene standarda i uloge standardizacije u modernizaciji poslovnih praksi. U skladu sa **regulativom EU 1025/12**, član 6 stav 3 i član 24, Institut redovno objavljuje izvještaje o aktivnostima u vezi sa MMSP (https://isme.me/sr_ME/podrska-mikro-malim-i-srednjim-preduzecima_p5182.html).

Institut je u organizaciji Odjeljenja za razvoj, edukaciju i kvalitet, realizovao 16 promotivnih događaja sa ciljem da se privredni akteri edukuju po pitanju standardizacije. Događajima je prisustvovalo ukupno 326 predstavnika zainteresovanih strana iz svih krajeva Crne Gore.

5.6.1 Aktivnosti za podsticanje i olakšavanje poslovanja mikro, malih i srednjih preduzeća primjenom standarda u 2024. godini

Mikro, mala i srednja preduzeća (MMSP) su neizostavni segment u svim oblastima privrednih aktivnosti. Oni su pokretači privrede, kreatori novih radnih mjesta i tokova kapitala, čija se uloga ogleda u razvoju konkurentnosti na nacionalnom nivou, kao i unaprijeđenja međunarodnog poslovanja domaće privrede i obezbjeđivanja uspješnog tržišnog pozicioniranja crnogorskih preduzeća na međunarodnim tržištima.

Akcionim programom za unapređenje poslovanja mikro, malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori primjenom standarda tokom perioda 2022-2024. godine, koji je usvojio Institut za standardizaciju Crne Gore, predviđeno je realizovanje sljedećih aktivnosti:

- izrada publikacije za predstavnike MMSP pod nazivom “Vodič kroz principe QMS-a za mikro, mala i srednja preduzeća u Crnoj Gori”,

- organizovanje seminara pod nazivom “Uloga i značaj standardizacije u funkciji mikro, malih i srednjih preduzeća za predstavnike MMSP”,
- organizovanje panel diskusija o temama iz različitih oblasti za predstavnike MMSP,
- organizovanje obuka iz oblasti standardizacije shodno potrebama predstavnika MMSP.

Vodič kroz principe QMS-a za mikro, mala i srednja preduzeća u Crnoj Gori pruža jasan i sažet pregled principa sistema upravljanja kvalitetom u mikro, malim i srednjim preduzećima i ima cilj da podstakne donosiocima odluka u preduzećima da primjenu standarda prepoznaju kao jedan od najvažnijih prioriteta u cilju obezbjeđivanja pretpostavki da se MMSP na adekvatan i blagovremen način prilagode sve zahtjevnijim tržišnim izazovima. Izradu vodiča finansirala je Evropska unija, pod konzorcijumom EPRD, kroz Projekat IPA 2020 „Povećanje kapaciteta institucija usaglašavanjem i sprovođenjem pravnih tekovina Evropske unije u oblasti konkurentnosti i inovacija“.

U okviru projekta IPA 2020, održan je ciklus seminara za predstavnike mikro, malih i srednjih preduzeća na temu: „Uloga i značaj standardizacije u funkciji mikro, malih i srednjih preduzeća“.

ISME je organizovao aktivnosti i u drugim gradovima Crne Gore, ne samo u Podgorici, u saradnji sa lokalnim upravama, sve u cilju animiranja što većeg broja MMSP. U tom cilju održana su dva seminara na regionalnom nivou i to u Baru (15. maja 2024. godine) i Beranama (16. maja 2024. godine). Seminarima je prisustvovao 41 učesnik.

Na seminarima su obrađivane sljedeće teme: „Koje koristi standardi donose MMSP“, „Otvaranje poslovnih potencijala primjenom standarda“, „Značaj tehničkog zakonodavstva i standardizacije u trgovini (uklanjanje tehničkih barijera u trgovini)“, „Praksa iz Slovenije u vezi sa standardizacijom za MMSP“, „Predstavljanje zainteresovanih strana u evropskoj standardizaciji: BS – Standardizacija MMSP preduzeća“, „Standardizacija i inovacije“ i „Prezentacija studije slučaja“.

Posjećenost seminara potvrđuje ispravnost koncepta da se seminar na ovakav način organizuje i u drugim opštinama, a ne samo u Podgorici.

Panel diskusija na temu: „Izazovi za primjenu standarda u oblasti bezbjednosti i kvaliteta hrane“ održana je dana 29.02.2024. godine. Navedenom događaju je prisustvovalo 49 učesnika. Imajući u vidu dešavanja na tržištu u lancu snabdijevanja hranom sa jedne strane i povjerenja potrošača u bezbjednost i kvalitet hrane sa druge strane, cilj ovog događaja je bio da se sagleda sadašnje stanje i definišu dalje smjernice u rješavanju izazova koji su pred nama. Panel diskusija je bila posjećena, kako od strane proizvođača hrane u Crnoj Gori (sirevi, povrće, vina, mesna industrija...), tako i od predstavnika laboratorija koje vrše ispitivanje ispravnosti hrane, državnih organa: Instituta za javno zdravlje Crne Gore, Uprave za bezbjednost hrane Crne Gore, Ministarstva poljoprivrede, Inspekcije za kontrolu i bezbjednost hrane koja se plasira na crnogoporskom tržištu.

Panel diskusija na temu: “Standardi kao podrška ženskom preduzetništvu” održana je dana 03.04.2024. godine, u saradnji Instituta sa EPRD Kancelarijom za ekonomsku politiku i regionalni razvoj. Navedenom događaju je prisustvovalo 37 učesnika. Za rodno odgovorne standarde konstatovano je da predstavljaju institucionalni temelj za dugoročno unapređenje ekonomske

pozicije žena kroz održivu podršku ženskom preduzetništvu, podstičući kreiranje poslovnih modela jednakih šansi bez obzira na pol.

Panel diskusija na temu: „Standard ISO 18091 kao alat za razvoj društveno odgovorne i održive lokalne zajednice” održana je dana 28.03.2024. godine. Navedenom događaju je prisustvovalo 39 učesnika. Standard ISO 18091 je putokaz za organe lokalne uprave u cilju organizovanja i fokusiranja na unapređenje poslovanja u funkciji zadovoljnog građanina, sa jedne strane, a sa druge strane ispunjavanje svih relevantnih ciljeva, regulativa definisanih politikama EU i UN.

Jednodnevna radionica o najboljim praksama u nacionalnim institucijama za infrastrukturu kvaliteta (NQI) održana je dana 13.06.2024. godine. Navedenom događaju je prisustvovalo 12 učesika. Predstavnicima nacionalnih tijela za infrastrukturu kvaliteta (Institut za standardizaciju Crne Gore, Akreditaciono tijelo Crne Gore, Zavod za metrologiju i Koordinacioni odbor za kvalitet Privredne komore Crne Gore) predstavljene su najbolje prakse EU u kontekstu saradnje institucija infrastrukture kvaliteta.

Panel diskusija na temu: „Izazovi za primjenu standarda MEST ISO 21001 u obrazovnim institucijama Crne Gore” održana je dana 19.06.2024. godine. Navedenom događaju je prisustvovalo 22 učesnika. Učesnicima su se predstavila iskustva iz zemalja Evropske unije u primjeni standarda ISO 21001 kao alata za suočavanje sa ključnim izazovima odnosno koje su najbolje prakse za ostvarivanje ciljeva na području obrazovanja. Na panelu su prezentovani zahtjevi sistema menadžmenta kvalitetom za obrazovne organizacije (EOMS), koji su generički i namijenjeni za primjenu na bilo koju organizaciju koja nastavnim programima daje podršku razvoju kompetentnosti kroz predavanje, učenje i istraživanje. Budući da standard promoviše usvajanje procesnog pristupa da bi se povećalo zadovoljstvo učenika i drugih korisnika, sam procesni pristup omogućava obrazovnoj organizaciji da upravlja međusobnim odnosima i međuzavisnostima procesa u sistemu, kako bi se unaprijedile ukupne performanse organizacije.

Panel diskusija na temu: „BIM implementacija: Standardi, ključni koraci i primjeri iz prakse” održana je dana 10.10.2024. godine. Imajući u vidu da je Crna Gora, kao zemlja koja teži modernizaciji svoje građevinske industrije, u fazi uvođenja digitalnih tehnologija poput BIM-a (Building Information Modeling), neophodno je razumjeti ključnu ulogu standarda i strategija u ovom procesu. BIM omogućava integrisano planiranje, izgradnju i upravljanje objektima kroz cijeli njihov životni ciklus. Ključni koraci za uspješnu implementaciju uključuju: jasno definisane ciljeve, obuku kadrova, izbor adekvatnih softverskih rješenja i usklađivanje sa zakonskim okvirom i standardima. Navedenom događaju prisustvovalo je 90 učesnika.

5.6.2 Obuke za eksterne zainteresovane strane

Odjeljenje za razvoj, edukaciju i kvalitet je tokom 2024. godine organizovalo obuke zainteresovanim eksternim stranama (MMSP, vladinim i drugim institucijama, akademskoj zajednici) kroz edukativne programe koji za rezultat imaju unapređenje sveukupnih poslovnih potencijala privrednih i društvenih subjekata kroz proces standardizacije, odnosno implementacijom standarda.

Cilj edukativno - obrazovnih programa koje realizuje ISME je podizanje nivoa znanja i svijesti iz oblasti standardizacije, upoznavanje sa konkretnim benefitima koje prije svega imaju MMSP, ali i druge organizacije, od primjene standarda, kroz jačanje kompetencija zaposlenih, ukupne tržišne konkurentnosti privrednih organizacija, itd. Značajno je istaći da su navedene aktivnosti koje su u ovom smislu bile organizovane i u ranijem periodu, na mjerljiv način doprinosile unaprijeđenju održivosti funkcionisanja ISME.

ISME je tokom 2024. godine realizovao dvije obuke, na kojima su bili prisutni predstavnici MMSP, društvenih organizacija, ali i institucija iz javnog sektora i akademske zajednice.

Obuka na temu: "Standard MEST EN ISO/IEC 17025:2018 - Opšti zahtjevi za kompetentnost laboratorija za ispitivanje i laboratorija za etaloniranje - primjena, održavanje i poboljšavanje sistema menadžmenta u laboratorijama" održana je dana 19.11.2024. godine. Navedenoj obuci je prisustvovalo 18 učesnika (DIQ-P4-LP-02). Obuka je bila namijenjena svim organizacijama koje su akreditovane prema MEST EN ISO/IEC 17025:2018 i primjenjuju i održavaju uspostavljeni sistem menadžmenta kvalitetom, kao i rukovodiocima kvaliteta, tehničkim rukovodiocima i osoblju laboratorija za ispitivanje i etaloniranje koje je uključeno u izvođenje laboratorijskih aktivnosti.

Obuka na temu: "Codex Alimentarius: GENERAL PRINCIPLES OF FOOD HYGIENE CXC 1-1969; Rev.6-2022" održana je dana 05.12.2024. godine. Navedenoj obuci je prisustvovalo 18 učesnika (DIQ-P4-LP-02). Obuka je bila namijenjena svim subjektima (FBO - Food Business Operators) koji proizvode, pripremaju, poslužuju, transportuju ili skladište hranu. U prvom redu, namijenjena je menadžerima i HACCP team liderima koji u svojim organizacijama rukovode procesima za bezbjednost hrane.

Cilj obuke je bio predstavljanje novog dokumenta, Codex Alimentarius: GENERAL PRINCIPLES OF FOOD HYGIENE CXC 1-1969; Rev.6-2022. koji definiše principe i određene prilagođene ili dodatne zahtjeve u odnosu na isti dokument iz 2003. godine. Predstavljena je struktura dokumenta kroz vodič za primjenu dobre higijenske prakse u lancu hrane, koji će olakšati primjenu HACCP sistema.

5.6.3 Obuke za zaposlene Instituta

U okviru projekta IPA 2020 „Povećanje kapaciteta institucija nadležnih za harmonizaciju i implementaciju EU zakonskog okvira u oblasti konkurentnosti i inovativnosti”, Institut za standardizaciju Crne Gore je u saradnji sa Ministarstvom za ekonomski razvoj i turizam Vlade Crne Gore i Kancelarijom EU u Podgorici organizovao šest aktivnosti koje su se odnose na: organizaciju obuka (treninga) i seminara za zaposlene u ISME, studijsku posjetu Institutu za standardizaciju Slovenije, organizaciju okruglih stolova, panel diskusija i seminara za predstavnike MMSP.

Obuka na temu: “ CE OZNAČAVANJE I PRISTUP EU TRŽIŠTU “ održana je u periodu od 30.01.2024. godine do 01.02.2024. godine. Cilj obuke bio je da se predstave potrebne aktivnosti ekonomskih operatera, da se na tržište EU stavljaju samo usaglašeni proizvodi. Aspekti usaglašenosti odnose se na različite javne interese, a prije svega na bezbjednost proizvoda i zaštitu životne sredine.

Obuka na temu: “ISO/TS 10020 – Upravljanje promjenama" održana je u periodu od 05.03.2024. godine do 07.03.2024. godine. Cilj obuke bio je da se predstavi kako je upravljanje promjenama sve

važnije u savremenom društvu koje se brzo razvija i da se učesnici kroz praktične primjere osposobe da razumiju šta je upravljanje promjenama, koje sve vrste procesnih pristupa postoje, kako se upotrebljavaju i kakav je koncept upravljanja promjenama, da razumiju kako se definiše uzrok promjena i kako se pravi zahtjev za promjene, za planiranje promjena i formiranje timova za promjene.

Obuka na temu: "MEST ISO 26000 – Društvena odgovornost i MEST ISO 18091 - Sistemi menadžmenta kvalitetom - Smjernice za primjenu standarda MEST EN ISO 9001:2016 u lokalnoj samoupravi" održana je dana 26.03.2024. godine i 27.03.2024. godine. Cilj obuke bio je da se kroz praktične primjere predstavi na koji način standard MEST ISO 26000 pomaže kompanijama da neprestano nadgledaju nivo društvene odgovornosti i da njime konstantno i na najbolji način upravljaju.

Obuka na temu: „MEST EN ISO 56000:2022 Menadžment inovacijama; Brza izrada prototipa, 3D štampa” održana je u periodu od 02.04.2024. godine do 05.04.2024. godine. Cilj obuke bio je da se kroz praktične primjere stavi akcenat na inovacijske procese koji su definisani standardom ISO 56000 (koji je jedan od primjera terminološkog standarda za inovacije) kao i standardom ISO 56002 koji obezbjeđuje uputstva za: uspostavljanje, primjenu, održavanje i stalno poboljšavanje sistema menadžmenta inovacijama, koje može da se koristi za sve organizacije.

U periodu od 28.05.2024. godine do 30.05.2024. godine, u okviru projekta IPA 2020 “Povećanje kapaciteta institucija nadležnih za harmonizaciju i implementaciju EU zakonskog okvira u oblasti konkurentnosti i inovativnosti”, 5 (pet) zaposlenih Instituta za standardizaciju Crne Gore (ISME), učestvovavao je u studijskoj posjeti Institutu za standardizaciju Slovenije (SIST). Cilj studijske posjete bio je da se razmijene iskustava, dobre prakse, izazovi sa kojima se suočava standardizacija, saradnja sa resornim nadležnim institucijama kao i predstavljanje najnovijih smjernica za prijem u punopravno članstvo u evropskim organizacijama za standardizaciju (CEN/CENELEC).

Obuka na temu: „MEST ISO 21001:2018 Obrazovne organizacije - Sistemi upravljanja obrazovnim organizacijama - Zahtjevi sa uputstvima za upotrebu” održana je u periodu od 18.06. - 21.06.2024. godine. Obuka je obuhvatila prezentaciju standarda ISO 21001:2018 i ključne koncepte i alate upravljanja obrazovnim organizacijama.

5.6.4 Ostale promotivne aktivnosti

Takođe, zaposleni Instituta za standardizaciju Crne Gore aktivno su učestvovali u različitim obukama i događajima tokom 2024. godine, uključujući obuke organizovane od strane Privredne komore Crne Gore. Ove aktivnosti omogućile su im sticanje novih znanja i vještina.

Predstavnici Instituta su imali značajnu ulogu u promovisanju važnosti standardizacije na nekoliko prestižnih događaja. Jedan od ključnih događaja bio je 28. međunarodna naučno-stručna konferencija „Informacione tehnologije”, koja je održana od 21. do 24. februara 2024. godine. Konferencija je bila organizovana od strane Elektrotehničkog fakulteta (UCG), Fakulteta za informacione tehnologije (UDG), Fakulteta organizacionih nauka (Univerzitet u Beogradu), IT društva Crne Gore, IEEE organizacije i Čikom d.o.o. (softverski inženjering).

Predstavnici Instituta su učestvovali u radu konferencije i izlagali temu pod nazivom “Standardi i standardizacija u oblasti vještačke inteligencije”. U okviru svog izlaganja, predstavili su trenutne međunarodne i evropske standarde u oblasti vještačke inteligencije, kao i predstojeće inicijative za usvajanje relevantnih standarda na nacionalnom nivou. Ova tema je od posebnog značaja s obzirom na to da je vještačka inteligencija jedan od ključnih sektora u tehnološkom razvoju, a usklađivanje sa standardima iz ove oblasti predstavlja veliki izazov i prioritet za mnoge zemlje, uključujući Crnu Goru.

Učešće Instituta u ovom događaju imalo je za cilj da se poveća svijest o ulozi standardizacije u oblasti novih tehnologija, naročito u kontekstu vještačke inteligencije, koja je postala ključna u mnogim industrijskim i istraživačkim domenima.

U periodu od 05. do 09.03.2024. godine u organizaciji Građevinskog fakulteta Univerziteta Crne Gore, održan je deveti Međunarodni naučno-stručni skup „Građevinarstvo – nauka i praksa”, GNP 2024. godine, gdje je Institut za standardizaciju Crne Gore bio jedan od učesnika. Glavna tema konferencije bila je fokusirana na seizmički otporne konstrukcije. Cilj konferencije bio je da se predstave najnovija dostignuća u oblasti građevinarstva i omogući razmjena najbolje prakse među stručnjacima, istraživačima i inženjerima iz Crne Gore i drugih zemalja regiona. Kroz predavanja, panel diskusije i praktične prikaze, učesnici su imali priliku da se upoznaju sa naprednim tehnologijama, inovativnim pristupima i novim standardima koji su ključni za razvoj seizmički otpornog građevinskog sektora.

U periodu od 16. do 19. oktobra 2024. godine (Podgorica - hotel Hilton, Budva - hotel Mediteran) održan je IV svjetski kongres preduzetnika (SKP) „Preduzetništvo: Ljudi. Saradnja. Razvoj. Sigurnost “, na kojem su učestvovali predstavnici Instituta. Organizatori događaja bile su organizacije iz desetak zemalja svijeta predvođeni glavnim organizatorom - Međunarodnim ekonomskim forumom PERSPEKTIVE i izvršnim organizatorom - Društvo PROMO GLOBAL. Ovaj događaj okupio je uspješne preduzetnike, menadžere i lidere, predstavnike privatnog i javnog sektora, akademske zajednice, civilnog društva, medija i brojnih drugih organizacija koje svojim radom i saradnjom sa biznis zajednicom doprinose razvoju preduzetništva. Obilježilo ga je više od 100 izlaganja, predavanja i prezentacija uspješnih poslovnih praksi, dvije plenarne sjednice, ekspertski okrugli sto „Preduzetništvo u 21. Vijeku “, naučno-stručni paneli, program B2B, kao i brojni drugi programski sadržaji.

U cilju podsticanja dijaloga o rodno odgovornim politikama i istraživanja izazova i prilika za transformaciju javne uprave, kroz integraciju rodne perspektive u kreiranje politika, 6. decembra 2024. godine održana je konferencija „Rodna ravnopravnost i javna uprava“, koja je organizovana u okviru projekta „Ujedinjeni u rodnoj ravnopravnosti“, finansiranog od strane Evropske unije “. Učešće u radu imali su i predstavnici Instituta. Na održanoj konferenciji dat je akcenat na usvojeni standard za rodnu ravnopravnost, MEST ISO 53800, koji pruža smjernice za organizacije u cilju promocije i sprovođenja rodne ravnopravnosti i fokusira se na prevazilaženje nejednakosti koje proizlaze iz rodno specifičnih uloga i primjenjiv je na sve organizacije, bez obzira na njihovu veličinu, tip organizacije ili oblast djelovanja.

Ove prethodno navedene aktivnosti omogućile su tehničku edukaciju i promociju najnovijih evropskih standarda i zakonodavnih okvira, a takođe su pomogle u razvoju institucionalnih kapaciteta

kroz dijalog i razmjenu iskustava među svim relevantnim akterima. Uspješnom realizacijom IPA projekta ostvaren je značajan uticaj na povećanje efikasnosti implementacije pravnih tekovina EU i usklađivanja sa evropskim normama, stvarajući tako temelje za dalji napredak u oblasti konkurentnosti i inovacija.

5.6.5 Saradnja sa medijima

U okviru projekta IPA 2020 „Povećanje kapaciteta institucija usaglašavanjem i sprovođenjem pravnih tekovina Evropske unije u oblasti konkurentnosti i inovacija” organizovane obuke, radionice i okrugli stolovi su medijski ispraćeni. Medijska pokrivenost ovog projekta obuhvatila je različite oblike izvještavanja, uključujući intervju, reportaže i članke u novinama i na internetu, čime je dodatno podržan proces edukacije i osnaživanja kapaciteta institucija u cilju bolje usklađenosti sa pravnim tekovinama EU u oblasti konkurentnosti i inovacija.

Ovaj sveobuhvatan pristup omogućio je uključivanje različitih aktera, stvarajući tako sinergiju između institucija, medija i građana, a sve u cilju postizanja održivih i efikasnih rezultata u implementaciji projektnog okvira.

Gostovanja predstavnika Instituta i učesnika projekta u medijima omogućila su detaljno predstavljanje ciljeva, postignuća i izazova tokom implementacije, dok su saopštenja za javnost obezbijedila širu vidljivost i informisanje šire javnosti o rezultatima projekta.

Primjeri objava koje su uslijedile nakon medijskog pokrivanja projekta uključuju članke i izvještaje na različitim portalima i u novinama (<https://www.portalanalitika.me/clanak/glomazic-crna-gora-je-preuzela-i-harmonizovala-preko-92-odsto-evropskih-standarda> , <https://rtnk.me/drustvo/u-podgorici-predavanje-i-panel-diskusija-bim-implementacija-standardi-kljucni-koraci-i-primjeri-iz-prakse/> , <https://www.ecoportal.me/neophodno-uspostaviti-zakonodavni-okvir-koji-bi-regulisao-upotrebu-bim-tehnologija/?nowprocket=1> , <https://mina.news/mina-business-ekonomske-vijesti-iz-crne-gore/potrebno-unapredivati-ambijent-za-razvoj-zenskog-preduzetnistva/> , <https://www.cdm.me/ekonomija/standardi-kao-podrska-zenskom-preduzetnistvu/> , <https://crnogorskiportal.me/sadrzaj/14342> , <https://crnogorskiportal.me/sadrzaj/14296> , <https://www.ecoportal.me/korak-naprijed-za-gradevinarstvo-u-crnoj-gori/?nowprocket=1> , <https://www.pobjeda.me/clanak/bez-primjene-standarda-nema-ulaska-u-eu> , Pobjeda | 29.02.2024. , <https://bankar.me/okrugli-sto-u-podgorici-kvalitet-hrane-nema-cijenu/> , <https://adria.tv/vijesti/drustvo/kvalitet-nema-cijenu-razvijati-kulturu-bezbjednosti-i-kvaliteta-hrane-u-skladu-sa-standardima/> , <https://www.kvalitet.org.rs/vesti/crna-gora/11729-panel-diskusija-izazovi-za-primjenu-standarda-u-oblasti-bezbjednosti-i-kvaliteta-hrane> , <https://rtnk.me/drustvo/okrugli-sto-u-podgorici-kvalitet-hrane-nema-cijenu/>)

Kroz ove medijske nastupe, projektne aktivnosti su postale vidljivije, a ključne poruke o usklađivanju sa pravnim tekovinama EU i razvoju sektora konkurentnosti i inovacija postale su dostupne široj javnosti.

Institut za standardizaciju Crne Gore, kao društveno odgovorna institucija, takođe redovno obilježava značajne međunarodne dane, čime doprinosi jačanju svijesti o važnosti standardizacije i globalnih izazova u različitim društvenim, ekološkim i ekonomskim oblastima.

Neki od najvažnijih datuma koje je Institut obilježio tokom 2024. godine uključuju:

- **Međunarodni dan obrazovanja (24. januar)**, koji se posvećuje važnosti obrazovanja kao temelju društvenog razvoja.
- **Svjetski dan energetske efikasnosti (5. mart)**, s ciljem podizanja svijesti o potrebi racionalnog korišćenja energije i smanjenja njenog negativnog uticaja na životnu sredinu.
- **Svjetski dan voda (22. mart)**, koji naglašava značaj očuvanja vodnih resursa i njihovog održivog korišćenja.
- **Svjetski dan zdravlja (7. april)**, kada se razmatraju globalni izazovi u oblasti zdravstva i zdravog života.
- **Svjetski dan planete Zemlje (22. april)**, koji podstiče ljude širom svijeta da razmišljaju o očuvanju okoline i prirodnih resursa.
- **Svjetski dan obnovljivih izvora energije (26. april)**, kada se promovise upotreba čiste i obnovljive energije kao ključni faktor u borbi protiv klimatskih promjena.
- **Dan Instituta za standardizaciju Crne Gore (8. maj)**, koji se obilježava kao važan datum za razvoj standardizacije u Crnoj Gori.
- **Svjetski dan telekomunikacija i informacionog društva (17. maj)**, kada se razmatraju globalne promjene u digitalnom okruženju i njihov uticaj na društvo.
- **Svjetski dan zaštite životne sredine (5. jun)**, koji poziva na odgovorno ponašanje prema prirodi i resursima planete.
- **Svjetski dan bezbjednosti hrane (7. jun)**, koji se obilježava kako bi se podigla svijest o značaju bezbjednosti hrane i borbi protiv globalnih izazova u vezi sa hranom.
- **Svjetski dan mikro, malih i srednjih preduzeća (27. jun)**, koji ukazuje na važnost malih preduzeća u globalnoj ekonomiji.
- **Svjetski dan turizma (27. septembar)**, kada se razmatraju globalni izazovi u turizmu i njegov značaj za ekonomski razvoj.
- **Svjetski dan razvoja informatike (24. oktobar)**, koji ističe važnost informatičkog sektora i njegove uloge u savremenom društvu.
- **Međunarodni dan borbe protiv korupcije (9. decembar)**, koji podstiče akcije za suzbijanje korupcije u svim njenim oblicima.

Kroz ove aktivnosti, Institut doprinosi širenju svijesti o ključnim globalnim temama, podstičući aktivno učešće svih sektora društva u ostvarivanju održivog razvoja i unapređenju kvaliteta života.

5.7 Međunarodna saradnja u oblasti standardizacije

Institut u kontinuitetu sarađuje sa međunarodnim i evropskim organizacijama za standardizaciju, kao i sa nacionalnim tijelima za standardizaciju drugih država. Ova saradnja omogućava Institutu da aktivno učestvuje u globalnim i evropskim procesima standardizacije, doprinosi razmjeni znanja i iskustava, te osigurava da Crna Gora bude u korak sa međunarodnim standardima i najboljim praksama. Kroz ovu saradnju, Institut obezbeđuje da nacionalni interesi i specifičnosti Crne Gore budu uzeti u obzir pri razvoju i usvajanju međunarodnih i evropskih standarda.

Pored toga, saradnja sa nacionalnim tijelima drugih država doprinosi izgradnji mreže međusobne podrške i osigurava bolje razumijevanje specifičnih potreba i izazova koji se javljaju u različitim pravnim i tržišnim okruženjima.

5.7.1 Međunarodna organizacija za standardizaciju (ISO)

Tokom 2024. godine, Institut za standardizaciju Crne Gore ispunjavao je sve obaveze koje se odnose na članstvo u Međunarodnoj organizaciji za standardizaciju (ISO), u kojoj je postao punopravni član od jula 2021. godine. Aktivnosti Instituta uključivale su redovno glasanje o nacrtima međunarodnih standarda i srodnih dokumenata, kao i aktivno učešće u radu ISO radnih tijela. Održavana je intenzivna komunikacija sa Centralnim sekretarijatom ISO-a u Ženevi, kao i sa sekretarijatima tehničkih komiteta i potkomiteta, što je omogućilo efikasnu koordinaciju i doprinos u međunarodnim standardizacijama.

Nacionalni tehnički komiteti Instituta aktivno su učestvovali u procesu razvoja međunarodnih standarda, pružajući sve potrebne nacionalne stavove uzimajući u obzir ekonomske, socijalne i ekološke prioritete Crne Gore. Na ovaj način, Institut je osigurao da crnogorski interesi budu adekvatno zastupljeni.

Napomena: Više informacija o radu stručnih tijela Instituta dato je u Izvještaju o realizaciji Godišnjeg plana donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata za 2024. godinu, koji razmatra i usvaja Vlada Crne Gore, na predlog Upravnog odbora Instituta.

Institut za standardizaciju Crne Gore je preko svojih predstavnika prisustvovao i aktivno učestvovao na 46. zasjedanju Generalne skupštine Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO), koja je održana u Cartagena de Indias, Kolumbija, u periodu od 9-13. septembra 2024. godine. Ovaj događaj pružio je priliku za dalju međunarodnu saradnju i razmjenu iskustava među članovima ISO-a.

Preko tehničkih komiteta, Institut prati rad i učestvuje u radu korespodentnih stručnih tijela međunarodnih i/ili evropskih organizacija za standardizaciju na poslovima planiranja, izrade, donošenja, preispitivanja i revizije međunarodnih i/ili evropskih standarda i srodnih dokumenata. Pod sponzorstvom Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) predstavnici Instituta učestvovali su na sljedećim sjednicama međunarodnih stručnih tijela:

- 19. sjednica ISO/TC 228 "Tourism and related services" (Turizam i srodne usluge, 3 -7. jun 2024. godine, Marselj, Francuska);
- 13. sjednica ISO/TC 301 "Energy management and energy savings" (Upravljanje energijom i ušteda energije, 30.9.-4.10.2024. godine u Vankuveru, Kanada);
- 14. sjednica ISO/TC 260 "Human resource management" (Menadžment ljudskim resursima, 28.10.-01.11.2024. godine, Tokio, Japan);
- 11. sjednica ISO/TC 309 "Governance of organizations" (Upravljanje organizacijama, 4-8. novembar 2024. godine, Šenžen, Kina).

Takođe član nacionalnog komiteta za prehrambene proizvode, predstavnik Plantaža AD. Podgorica prisustvovao je 14. sjednici ISO/TC 34/SC 17 "Management systems for food safety" (Sistemi upravljanja bezbjednošću hrane, 28.10.- 01.11.2024. godine u Limi, Peru).

Navedeni događaji organizovani su u cilju unapređenja saradnje sa drugim nacionalnim tijelima za standardizaciju i podizanja svijesti o regionalnim i međunarodnim aktivnostima iz oblasti standardizacije.

5.7.2 Međunarodna elektrotehnička komisija (IEC)

Institut za standardizaciju Crne Gore je pridruženi član (Associate member) IEC-a od 1.1.2009. godine. Nacionalni komitet za elektroenergetiku Crne Gore (NEC) čine članovi koji su predstavnici Univerziteta Crne Gore, Ministarstva ekonomije (sada Ministarstva ekonomskog razvoja), Privredne komore Crne Gore, Centra za zaštitu potrošača, MONTINSPEKT-a i Instituta za razvoj i istraživanje u oblasti zaštite na radu.

U skladu sa pravilima standardizacije, članstvo Instituta u IEC-u podrazumijeva imenovanje crnogorskih predstavnika koji će zastupati nacionalna stanovišta po pitanju donošenja međunarodnih standarda iz oblasti elektrotehnike.

Sekretarka Nacionalnog komiteta za elektroenergetiku Crne Gore (NEC) aktivno je učestvovala na brojnim "online" forumima koji su tokom 2024. godine organizovani od strane IEC-a. Ovi forumi omogućili su razmjenu iskustava i informacija među sekretarima nacionalnih komiteta, čime su doprinikli jačanju međunarodne saradnje i efikasnosti u razvoju i implementaciji standarda u oblasti elektrotehnike.

5.7.3 Evropski komitet za standardizaciju (CEN) i Evropski komitet za standardizaciju u oblasti elektrotehnike (CENELEC)

Jedan od glavnih ciljeva Instituta za standardizaciju Crne Gore je postizanje statusa punopravnog člana Evropskog komiteta za standardizaciju (CEN) i Evropskog komiteta za standardizaciju u oblasti elektrotehnike (CENELEC). U tom cilju, Institut je 27. decembra 2021. godine aplicirao za punopravno članstvo u ovim evropskim organizacijama za standardizaciju.

Tokom procesa ocjenjivanja, tim stručnjaka je dao pozitivno mišljenje u vezi sa poslovnim procesima Instituta, uspostavljenim dokumentovanim sistemom menadžmenta, unapređenjem IT sistema, kao i sa dobrim praksama koje Institut sprovodi, posebno u odnosu na potrebe mikro, malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori. Međutim, identifikovano je osam neusaglašenosti, koje se uglavnom odnose na potrebu izmene Zakona o standardizaciji i usklađivanja nacionalnog zakonodavstva u harmonizovanoj i neharmonizovanoj oblasti.

Institut je Izvještaj sa ocjenjivanja i zvanični stav Evropskih organizacija za standardizaciju (CEN/CENELEC) dostavio nadležnim organima upravljanja (Skupštini i Upravnom odboru Instituta), Ministarstvu ekonomskog razvoja (tadašnjem Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma), Ministarstvu evropskih poslova i Ministarstvu vanjskih poslova. Cilj je bio ukazati na hitnost preuzimanja korektivnih mjera i otklanjanja neusaglašenosti, koje predstavljaju prepreku za

punopravno članstvo Instituta u CEN i CENELEC, a samim tim i za ispunjavanje obaveza koje Evropska komisija nameće Crnoj Gori kroz Pregovaračko poglavlje 1: Slobodan protok roba i usluga.

Nakon što se otklone identifikovane neusaglašenosti u zakonodavnom okviru, Institut će biti ponovo ocjenjivan od strane CEN i CENELEC-a.

U periodu od 24. do 27. juna 2024. godine, u Amsterdamu je održana 16. Generalna skupština CEN-a i CENELEC-a, kojoj su prisustvovali direktor i pomoćnica direktora u Sektoru za standarde Instituta za standardizaciju Crne Gore. Ova skupština bila je prilika za dalje jačanje saradnje i razmjenu iskustava sa ključnim akterima u oblasti evropske standardizacije.

5.7.4 Evropski institut za telekomunikacione standarde - ETSI

ETSI (European Telecommunications Standards Institute) je evropski institut za standardizaciju u oblasti telekomunikacija i informaciono-komunikacionih tehnologija (ICT). ETSI je osnovan 1988. godine i ima sjedište u Sophia Antipolis, Francuska. ETSI je nezavisna i neprofitabilna organizacija koja razvija standarde koji se koriste globalno, ne samo u Evropi.

ETSI je ključna organizacija za razvoj standarda koji podržavaju inovacije u industriji, kao što su 5G mreže, internet stvari (IoT), pametne uređaje i digitalnu transformaciju. ETSI sarađuje sa brojnim organizacijama širom svijeta, kao što su ITU (Međunarodna unija za telekomunikacije), ISO (Međunarodna organizacija za standardizaciju), IEC (Međunarodna komisija za elektrotehniku), i mnoge druge organizacije koje rade na razvoju globalnih tehničkih standarda.

Institut za standardizaciju Crne Gore i Evropski institut za telekomunikacione standarde potpisali su Memorandum o razumijevanju 4.12.2014. godine. Na osnovu ovoga sporazuma, Institut je ostvario status nacionalne organizacije za standardizaciju (*NSO*) i stekao je mogućnost aktivnog učešća u radu stručnih tijela ove organizacije, kao i pravo pristupa cjelokupnoj bazi standarda i srodnih dokumenata ETSI. Na taj način stvorena je pretpostavka za preuzimanje evropskih standarda iz oblasti telekomunikacija na nacionalnom nivou, u skladu sa državnim interesima.

Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost je od 2014. godine punopravni član ETSI i plaća godišnju članarinu.

Zaključno sa decembrom 2024. godine na nacionalnom nivou usvojeni su svi ETSI standardi i srodni dokumenti za kojima je pokazano interesovanje na nacionalnom nivou.

5.7.5 Komisija Codex Alimentarius

Codex Alimentarius je zbirka međunarodno usvojenih standarda za hranu i povezanih tekstova predstavljenih na uniforman način. Ovi standardi za hranu i povezani tekstovi imaju za cilj zaštitu zdravlja potrošača i obezbjeđivanje poštenih praksi u trgovini hranom. Publikacija Codex Alimentarius-a ima za cilj da usmjeri i promoviše razradu i uspostavljanje definicija i zahtjeva za hranu kako bi pomogla u njihovoj harmonizaciji i time olakšala međunarodnu trgovinu. Pozivanje na Codex standarde bezbjednosti hrane u Sporazumu Svjetske trgovinske organizacije o sanitarnim i fitosanitarnim merama (SPS sporazum) znači da Codex ima dalekosežne implikacije za rešavanje trgovinskih sporova.

Institut za standardizaciju Crne Gore je kontakt tačka za Codex Alimentarius od 2009. godine. U toku 2024. godine uredno su izvršene sve obaveze u svojstvu kontakt tačke za Codex Alimentarius.

5.7.6 Saradnja sa nacionalnim tijelima za standardizaciju drugih država

Tokom 4. i 5. jula 2024. godine u Republici Sloveniji na Bledu održana je „IX-Balkanska konferencija o standardizaciji“, u organizaciji Instituta za standardizaciju Slovenije (SIST). Na konferenciji su učestvovali predstavnici nacionalnih tijela za standardizaciju iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Hrvatske, Kosova, Rumunije, Slovenije, Sjeverne Makedonije i Crne Gore. Na konferenciji su predstavnici nacionalnih tijela za standardizaciju prezentovali iskustva i dobre prakse na sljedeće teme:

- Strategije poslovnih pristupa za nacionalna tijela za standardizaciju (NSB);
- Obrazovanje i obuke;
- Digitalna transformacija nacionalnih tijela za standardizaciju u kontekstu globalnih integracija;
- Razvoj novih marketinških pristupa i usluga (iskustva, upotreba naprednih alata, marketinške i promotivne aktivnosti);
- Kako uključiti MSP, potrošače, ekološke organizacije i sindikate u procese standardizacije;
- HORIZON evropski projekat;
- Agilna i fleksibilna standardizacija građevinskih materijala za jačanje dvostruke tranzicije.

Institut za standardizaciju Crne Gore i Organizacija za standardizaciju Kipra potpisali su Sporazum o poslovno-tehničkoj saradnji, tokom održavanja 20. generalne Skupštine CEN/CENELEC-a (26. jun 2024. godine). Ugovorne strane su se saglasile da će kroz zajedničku saradnju promovisati efektivnu politiku standardizacije kako bi se u potpunosti ostvarile društveno-ekonomske koristi od primjene standarda. Sporazum ima za cilj da formalizuje saradnju u oblastima od zajedničkog interesa i da razvije istraživačke i druge odnose između dvije organizacije u široj oblasti kvaliteta. Takođe, ova dva nacionalna tijela će sarađivati i na polju organizovanja zajedničkih obuka, razmjene iskustava prilikom razvoja nacionalnih standarda, kao i razmjene drugih informacija vezanih za proces standardizacije.

U periodu od 10. do 11. oktobra 2024. godine, u prostorijama Rektorata Univerziteta u Beogradu, Institut za standardizaciju Srbije (ISS) održao je Svečanu akademiju povodom obilježavanja 90 godina standardizacije u Republici Srbiji, u okviru koje je predstavljena monografija.

Istim povodom u Univerzitetskoj biblioteci "Svetozar Marković" u Beogradu održana je panel diskusija na temu "Regionalna razmjena iskustava o edukaciji u standardizaciji", nakon koje je svečano otvorena izložba povodom 90 godina standardizacije. Događajima su prisustvovali pored predstavnika Instituta za standardizaciju Crne Gore, predstavnici Ministarstva privrede Republike Srbije, organa, članova i stručnih tijela ISS-a, predstavnici nacionalnih tijela za standardizaciju iz regiona i brojni stručni saradnici na polju standardizacije.

5.8 Saradnja na nacionalnom nivou

Polazeći od činjenice da Institut za standardizaciju Crne Gore, kao dio zvanične infrastrukture kvaliteta u Crnoj Gori, programskim sadržajima utiče na unapređenje sveukupnog društvenog pa samim tim i poslovnog ambijenta, u kontinuitetu je posvećen unapređenju saradnje sa društvenim i privrednim asocijacijama u cilju jačanja svijesti o značaju procesa standardizacije.

Na događajima koje je organizovao Institut za standardizaciju Crne Gore, učestvovalo je 77 panelista iz različitih organizacija, uključujući državne institucije, privrednu komoru i udruženja, nevladine organizacije, akademske zajednice i privatni sektor. Ovi događaji su bili platforma za razmjenu iskustava i mišljenja o važnosti standardizacije u različitim industrijama i društvenim sektorima.

5.9 Poslovi podrške državnoj upravi

Tokom 2024. godine, Institut za standardizaciju Crne Gore je intenzivno sarađivao sa organima državne uprave, pružajući konstantnu podršku u oblasti standardizacije. Aktivnosti Instituta obuhvatile su značajan doprinos u realizaciji više nacionalnih strategija i akcionih planova, kao i donošenju standarda koji su podržali implementaciju tehničkog zakonodavstva. Ovim radom, Institut je olakšao i ubrzao proces usklađivanja nacionalnog tehničkog zakonodavstva sa evropskom pravnom tekovinom, čime je doprinio procesu evropskih integracija Crne Gore.

Institut je takođe imao svog predstavnika u Radnoj grupi za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji, u oblasti pravne tekovine EU koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 1 – Sloboda kretanja robe. Tokom 2024. godine, uredno su pripremani izvještaji o realizovanim aktivnostima Instituta.

U drugom kvartalu 2024. godine, Institut je uputio dopis ministarstvima i drugim relevantnim organima državne uprave, tražeći od njih da dostave spiskove standarda koji su im potrebni kao podrška u pripremi zakonodavstva iz njihove nadležnosti. Cilj ove aktivnosti bio je uključivanje potrebnih standarda u Program rada i Godišnji plan donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata za 2025. godinu. Svi zahtjevi koje su ministarstva i organi dostavili, uključeni su u Godišnji plan, što omogućava planiranje i implementaciju novih standarda u skladu sa potrebama zakonodavstva i usklađivanja sa evropskim standardima.

5.10 Ostale aktivnosti

Institut za standardizaciju Crne Gore posjeduje sertifikovani integrisani sistem menadžmenta kvalitetom i bezbjednošću informacija, čime se potvrđuje njegovo ispunjavanje zahtjeva međunarodnih standarda ISO 9001 i ISO/IEC 27001. Ovaj sistem menadžmenta obuhvata sve aspekte kvaliteta i bezbjednosti podataka, što omogućava Institutu da efikasno i sigurno upravlja svojim procesima, dok istovremeno osigurava visok nivo povjerenja i zaštite informacija.

U četvrtom kvartalu 2024. godine, Institut je uspješno realizovao resertifikaciju sistema menadžmenta kvaliteta (QMS) prema standardu ISO 9001:2015 i sistema menadžmenta bezbjednošću informacija (ISMS) prema standardu ISO/IEC 27001:2022. Provjerivači koji su obavili

evaluaciju potvrdili su da Institut uspješno primjenjuje i održava ove sisteme, te da vrši njihovo stalno unapređenje u skladu sa zahtjevima navedenih standarda. Ovaj proces resertifikacije potvrđuje posvećenost Instituta kontinuiranom poboljšanju kvaliteta svojih usluga i zaštite informacija, čime se doprinosi jačanju njegove konkurentnosti i povjerenja kod svih zainteresovanih strana.

6 IMOVINA INSTITUTA

U periodu od 30.12.2024. godine do 15.01.2025. godine, u Institutu za standardizaciju Crne Gore izvršen je popis opreme, kancelarijskog namještaja, sitnog inventara, kao i popis obaveza sa stanjem na dan 31.12.2024. godine. Popis je sproveden u skladu sa Odlukom o popisu i obrazovanju komisije za popis br. 03-082-876-2/24 od 28.11.2024. godine i Uputstvom za rad komisije za popis br. 03-082-876-3/24 od 28.11.2024. godine.

Komisija koja je sprovela popis utvrdila je da ne postoje razlike između stvarnog i knjigovodstvenog stanja u pogledu popisane opreme, kancelarijskog namještaja i sitnog inventara. Ukupna nabavna vrijednost opreme, kancelarijskog namještaja i nematerijalnih ulaganja iznosila je 353.126,16 €, dok je sadašnja vrijednost imovine 110.422,00 €.

Na osnovu rezultata popisa, dat je predlog da se, zbog fizičke i funkcionalne neispravnosti, rashoduje imovina čija je sadašnja vrijednost 155,00 €. Ovaj predlog ukazuje na potrebu za uklanjanjem imovine koja više nije u funkcionalnom stanju, čime se doprinosi efikasnijem upravljanju imovinom Instituta.

7 PROSTORNI KAPACITETI

Institut za standardizaciju Crne Gore trenutno nema riješeno pitanje poslovnog prostora. U 2024. godini, Institut je koristio zakupljene prostorije Crvenog krsta Crne Gore, koje se nalaze na adresi Jovana Tomaševića br. 6 u Podgorici.

U narednom periodu, očekuje se da će Osnivač Instituta obezbijediti dugoročno adekvatniji poslovni prostor, koji će omogućiti bolju organizaciju rada i unaprijediti funkcionalnost Instituta. To će doprineti efikasnijem obavljanju svih zadataka i pružanju bolje podrške svim korisnicima i partnerima Instituta.

INSTITUT ZA STANDARDIZACIJU CRNE GORE

IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI GODIŠNJEG PLANA DONOŠENJA CRNOGORSKIH STANDARDA I SRODNIH DOKUMENATA ZA 2024. GODINU

Predlog

Podgorica, _____ 2025. godine

SADRŽAJ:

1	PRAVNI OSNOV	3
2	REZIME.....	4
3	STRUČNA TIJELA INSTITUTA	4
4	ANALIZA REALIZACIJE PLANA DONOŠENJA CRNOGORSKIH STANDARDA I SRODNIH DOKUMENATA ZA 2024. GODINU	5
	4.1 Organizovane javne rasprave u 2024. godini	6
	4.2 Aktivnosti u procesu izrade međunarodnih standarda i broj donešenih crnogorskih standarda i srodnih dokumenata od strane stručnih tijela Instituta.....	6
	4.3 Pregled strukture donesenih MEST po oblastima.....	8
	4.4 Pregled strukture donesenih MEST u odnosu na izvornog izdavača	10
	4.5 Harmonizovani standardi	11
	4.6 Pregled donesenih standarda prema jeziku dokumenta	12
	4.7 Dinamika usvajanja evropskih standarda i srodnih dokumenata na nacionalnom nivou u periodu 2020-2024.....	12
	4.8 Preispitivanje i održavanje baze crnogorskih standarda i srodnih dokumenata tokom 2024. godine ..	13

1 PRAVNI OSNOV

Institut za standardizaciju Crne Gore je samostalna neprofitna organizacija osnovana radi ostvarivanja ciljeva standardizacije i donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata, kao i obavljanja drugih poslova iz oblasti standardizacije.

Osnivač Instituta je Vlada Crne Gore¹.

Zakonom o standardizaciji ("Sl. list CG", br. 145/21) uređuje se organizovanje i djelatnost nacionalnog tijela za standardizaciju Crne Gore, donošenje, objavljivanje, povlačenje i primjena crnogorskih standarda i srodnih dokumenata i druga pitanja od značaja za standardizaciju.

Članom 18 tačka 6 Zakona data je nadležnost direktoru Instituta da priprema i dostavlja Upravnom odboru Izvještaj o realizaciji Godišnjeg plana donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata. Upravni odbor isti utvrđuje i šalje ga Osnivaču na razmatranje i usvajanje.

U cilju ispunjavanja obaveza koje je Crna Gora preuzela Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju Evropskoj uniji (SSP), pregovorima u vezi sa Pregovaračkim poglavljem 1 – Slobodan protok roba, Sporazumom o tehničkim preprekama u trgovini Svjetske trgovinske organizacije (STO) i Sporazumom o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi (CEFTA), Institut za standardizaciju Crne Gore ima obavezu i zadatak da osmisli, organizuje i izvrši što bržu harmonizaciju crnogorskih standarda i srodnih dokumenata sa međunarodnim i evropskim standardima i srodnim dokumentima, poštujući evropska i međunarodna normativna akta, uključujući i Regulativu EU 1025/2012.

¹ Član 7 stav 2 Zakona o standardizaciji ("Sl. list CG", br. 145/21)

2 REZIME

Institut je uspješno realizovao Plan donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata za 2024. godinu i time obezbijedio kontinuitet ispunjavanja kriterijuma za punopravno članstvo u evropskim organizacijama za standardizaciju CEN i CENELEC, koji se odnosi na potreban procenat usvojenih evropskih standarda na nacionalnom nivou (min 80%).

Godišnjim planom za 2024. godinu predviđeno je donošenje minimum 2200 crnogorskih standarda i srodnih dokumenata.

Institut je zaključno sa decembrom 2024. godine publikovao ukupno 2207 MEST. Zahvaljujući angažmanu eksperata, predsjednika i članova stručnih tijela Instituta, koji obavljaju poslove standardizacije na dobrovoljnom i volonterskom principu, sve obaveze formiranja nacionalnih stavova u procesu izrade međunarodnih standarda uspješno su realizovane.

3 STRUČNA TIJELA INSTITUTA

Institut, u skladu sa svojim nadležnostima, osniva stručna tehnička tijela kroz koja zainteresovane strane ostvaruju konsenzus u vezi sa pitanjima standardizacije na specifičnim područjima rada.

Svako stručno tijelo Instituta ima jedinstvenu referentnu oznaku, naziv i jasno definisano područje rada. Aktivnosti stručnih tijela obuhvataju izradu novih, preispitivanje i reviziju postojećih crnogorskih standarda, kao i drugih relevantnih dokumenata. Takođe, stručna tijela Instituta prate i aktivno učestvuju u radu stručnih tijela međunarodnih i evropskih organizacija za standardizaciju.

Učestvovanje predstavnika zainteresovanih strana u radu stručnih tijela Instituta je dobrovoljno.

Zaključno sa 2024. godinom, Institut broji 17 aktivnih tehničkih komiteta koji pokrivaju ključne oblasti standardizacije od značaja za Crnu Goru. Novi tehnički komitet ISME/TK 018: Poštanske usluge osnovan je u cilju pružanja podrške implementaciji Strategije razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori za period 2024-2028. godine.

Tehnički komiteti okupljaju više od 170 članova, visokokvalifikovanih stručnjaka iz različitih oblasti. Članstvo čine predstavnici različitih zainteresovanih strana, uključujući organe državne uprave, naučno-obrazovne institucije, nevladine organizacije, privredna društva, Privrednu komoru Crne Gore, Industrijsku komoru Crne Gore, kao i mala i srednja preduzeća.

Aktivni tehnički komiteti su:

1. ISME/TK 001: Nafta i naftni derivati
2. ISME/TK 002: Eurokodovi
3. ISME/TK 003: Prehrambeni proizvodi

4. ISME/TK E 004: Sistemi upravljanja energijom i energetska efikasnost
5. ISME/TK 005: Upravljanje ljudskim resursima i rodna ravnopravnost
6. ISME/TK E 006: Elektroenergetika
7. ISME/TK 007: Društvena odgovornost
8. ISME/TK 008: Oprema pod pritiskom
9. ISME/TK 009: Građevinski proizvodi
10. ISME/TK 010: Životna sredina i sistemi upravljanja zaštitom životne sredine
11. ISME/TK 011: Turizam i srodne usluge
12. ISME/TK 012: Sredstva i uređaji za skladištenje i transport
13. ISME/TK E 013: Informacione tehnologije
14. ISME/TK 014: Tehnologija zaštite zdravlja
15. ISME/TK 015: Drvo i proizvodi od drveta
16. ISME/TK 016: Kodifikacija jezika
17. ISME/TK 018: Poštanske usluge

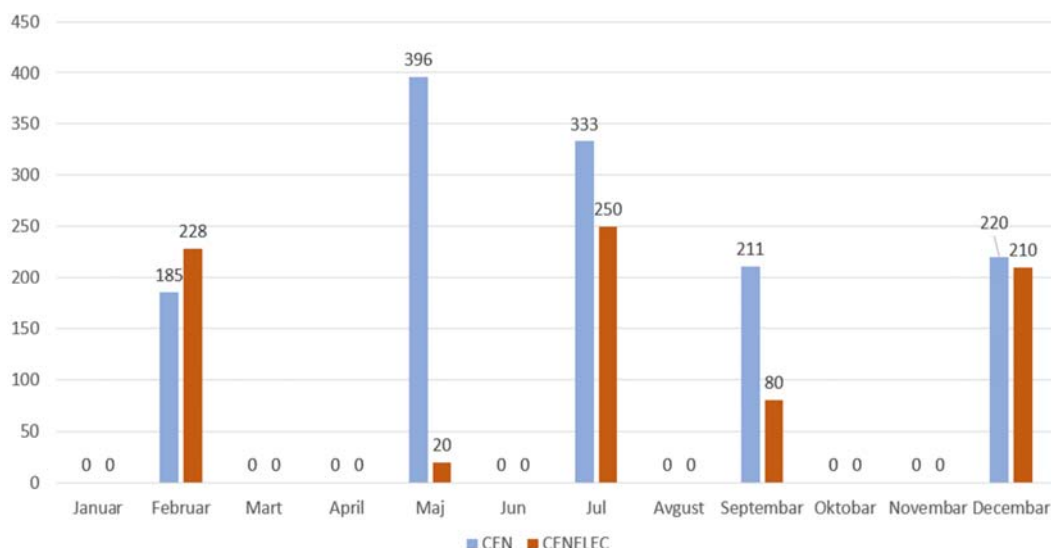
Tehnički komitet ISME/TK 018: Poštanske usluge formiran je krajem 2024. godine u cilju pružanja podršku implementaciji Strategije razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori za period 2024-2028. godine.

4 ANALIZA REALIZACIJE PLANA DONOŠENJA CRNOGORSKIH STANDARDA I SRODNIH DOKUMENATA ZA 2024. GODINU

Godišnjim planom za 2024. godinu obuhvaćeno je 16 pojedinačnih planova donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata koji su predloženi Institutu od strane tehničkih komiteta Instituta.

Godišnji plan za 2024. godinu predviđao je donošenje minimum **2200 MEST** (standardi i srodni dokumenti) do decembra 2024. godine, a Institut je publikovao ukupno **2207 MEST**.

Rješenja o donesenim standardima i srodnim dokumentima br. 1/430/24 od 22.02.2024., br. 3/423/24 od 28.05.2024., br. 7/600/24 od 29.07.2024., br. 9/296/24 od 30.09.2024., br. 11/458/24 od 02.12.2024. godine publikovana su na sajtu Instituta za standardizaciju Crne Gore. Institut je tokom 2024. godine u kontinuitetu sprovodio proceduru usvajanja evropskih standarda čiji su izdavači CEN i CENELEC (*Dijagram 1*), a takođe usvojen je određeni broj ISO, IEC i ETSI standarda.

Dijagram1: Grafički prikaz objavljenih MEST standarda (CEN i CENELEC) po mjesecima u 2024. godini

4.1 Organizovane javne rasprave u 2024. godini

Tokom 2024. godine organizovano je ukupno 5 javnih rasprava, a njihov raspored i trajanje prikazani su u Tabeli 1.

Tabela 1: Organizovane javne rasprave tokom 2024. godine

Oznaka JR	Od	Do
JR br. 1/2024	22.12.2023	20.02.2024
JR br. 2/2024	20.03.2024	19.05.2024
JR br. 3/2024	27.05.2024.	26.07.2024.
JR br. 4/2024	29.07.2024.	28.09.2024.
JR br. 5/2024	30.09.2024.	29.11.2024.

4.2 Aktivnosti u procesu izrade međunarodnih standarda i broj donešenih crnogorskih standarda i srodnih dokumenata od strane stručnih tijela Instituta

Institut je tokom 2024. godine unaprijedio rad na međunarodnom nivou.

Nacionalni tehnički komiteti povećali su učešće u stručnim tijelima međunarodne organizacije za standardizaciju za 50% u odnosu na prethodnu godinu (Dijagram 2). ISME tehnički komiteti učestvovali su u procesu izrade međunarodnih ISO standarda iz oblasti turizma, prehrambenih proizvoda, upravljanja organizacijama, upravljanja ljudskim resursima i rodnom ravnopravnošću, energetske efikasnosti, terminologije i kodiranja jezika i nafte i naftnih derivata.

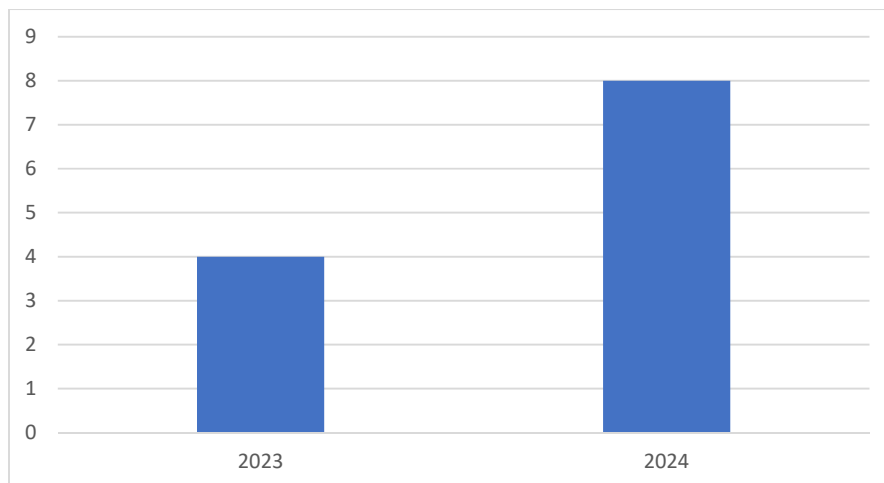
ISME je punopravni član u sljedećim ISO stručnim tijelima:

- ✓ ISO/TC 28/SC 2 – Mjerenje nafte i povezanih proizvoda
- ✓ ISO/TC 34/SC 17 – Sistemi menadžmenta bezbednosti hrane
- ✓ ISO/TC 34/SC 20 – Gubitak i otpad hrane
- ✓ ISO/TC 37/SC 2 – Terminologija i kodiranje jezika

- ✓ ISO/TC 228 – Turizam i srodne usluge
- ✓ ISO/TC 260 – Menadžment ljudskih resursa
- ✓ ISO/TC 301 – Menadžment energije i ušteda energije
- ✓ ISO/TC 309 – Upravljanje organizacijama

Institut preko svojih stručnih tijela prati 62 ISO tehnička komiteta.

Takođe Sektor za standarde prati rad 321 CEN tehničkih komiteta i 397 CENELEC i IEC tehničkih komiteta i srodnih tijela.

Dijagram 2: Grafički prikaz Učešća ISME/TK u ISO stručnim tijelima u svojstvu P - člana

Određeni broj standarda, koji su bili sastavni dio Godišnjeg plana za 2024. godinu, nijesu publikovani na evropskom/međunarodnom, a samim tim ni na nacionalnom nivou. Takođe, tokom 2024. godine proširivani su programi rada Tehničkih komiteta iz razloga što se određeni broj standarda povukao na evropskom i međunarodnom nivou.

Tabela 2: Broj publikovanih standarda i srodnih dokumenata u 2024. godini od strane stručnih tijela Instituta²

OZNAKA I NAZIV STRUČNOG TIJELA INSTITUTA	Broj planiranih standarda	Broj donesenih standarda
ISME/TK 001: Nafta i naftni derivati	26	33
ISME/TK 002: Eurokodovi	7	7
ISME/TK 003: Prehrambeni proizvodi	49	50
ISME/TK E004: Sistemi upravljanja energijom i energetska efikasnost	46	41
ISME/TK 005: Upravljanje ljudskim resursima	-	3
ISME/TK E 006: Elektroenergetika	48	65
ISME/TK 007: Društvena odgovornost	0	8
ISME/TK 008: Oprema pod pritiskom	81	75

² Izvor: Izvještaji o radu tehničkih komiteta za 2024. godinu

ISME/TK 009: Građevinski proizvodi	61	60
ISME/TK 010: Životna sredina i sistemi upravljanja zaštitom životne sredine	117	116
ISME/TK 011: Turizam i srodne usluge	21	24
ISME/TK 012: Sredstva i uređaji za skladištenje i transport	83	81
ISME/TK E 013: Informacione tehnologije	111	127
ISME/TK 014: Tehnologija zaštite zdravlja	76	75
ISME/TK 015: Drvo i proizvodi od drveta	26	28
ISME/TK 016: Kodifikacija jezika	3	2 (1 donesen u 2023g.)

U procesu sinhronizacije nacionalne sa međunarodnom standardizacijom formirano je ukupno 124 nacionalna stava (Tabela 3).

Tabela 3: Performanse glasanja za ISO standarde i srodna dokumenata tokom 2024.g.

Oznaka ISME komiteta	Oznaka „mirror“ ISO komiteta	Status komiteta	Ostvareni broj glasanja
ISME/TK 001	ISO/TC 28/SC 2	Aktivan	20
ISME/TK 003	ISO/TC 34/SC 17	Aktivan	8
ISME/TK 003	ISO/TC 34/SC 20	Aktivan	8
ISME/TK 011	ISO/TC 228	Aktivan	33
ISME/TK E 004	ISO/TC 301	Aktivan	14
ISME/TK 007	ISO/TC 309	Aktivan	5
ISME/TK 016	ISO/TC37/SC2	Aktivan	11
ISME/TK 005	ISO/TC 260	Aktivan	25

4.3 Pregled strukture donesenih MEST po oblastima

Plan donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata za 2024. je obuhvatio standarde iz različitih oblasti koje su definisane Međunarodnom klasifikacijom standarda (ICS)³.

U Tabeli 4. dat je pregled klasifikacije publikovanih standarda i srodnih dokumenata u 2024. godini. Potrebno je napomenuti da jedan standard može imati više klasifikacionih brojeva tj. može pripadati većem broju standardizacijskih oblasti. Pri analizi ICS je uzet prvi klasifikacioni broj.

³ Standardi se klasifikuju prema Međunarodnoj klasifikaciji standarda, (en. International Classification for Standards, ICS) i svakoj standardizacijskoj oblasti je dodijeljen klasifikacioni broj (odrednica).

Tabela 4: ICS klasifikacija publikovanih standarda i srodnih dokumenata u 2024. godini

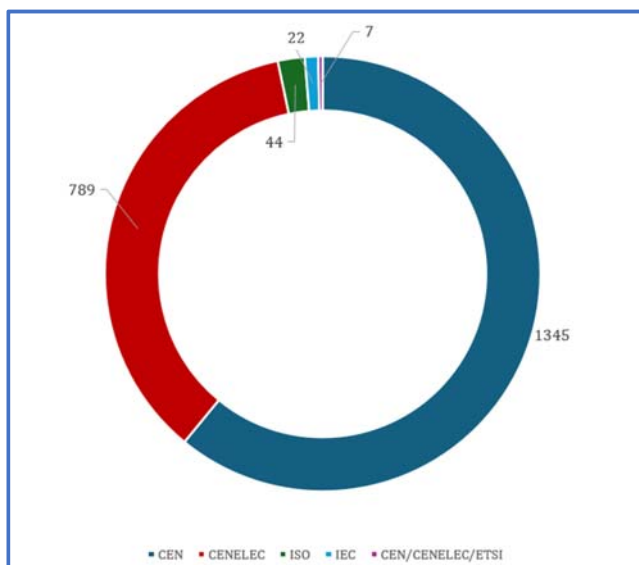
Oznaka	ICS KLASIFIKACIJA	Realizovano u 2024.
01	Opšte. Terminologija. Standardizacija. Dokumentacija	49
03	Sociologija. Usluge. Organizacija i upravljanje kompanijom. Administracija. Transport	94
07	Matematika. Prirodne nauke	29
11	Tehnologija zaštite zdravlja	92
13	Životna sredina. Zaštita zdravlja. Bezbjednost	257
17	Metrologija i mjerenje. Fizičke pojave	58
19	Ispitivanje	19
21	Mašine i mašinski elementi za opštu upotrebu	18
23	Pneumatski hidraulički sistemi i komponente za opštu upotrebu	79
25	Proizvodno inženjerstvo	120
27	Pretvaranje i prenos energije i toplote	92
29	Elektroenergetika	226
31	Elektronika	52
33	Telekomunikacije	124
35	Informaciona tehnologija. Kancelarijska oprema	150
39	Precizna mehanika. Draguljarstvo	3
43	Drumska vozila	24
45	Inženjerstvo šinskog saobraćaja	39
47	Brodogradnja i plovne konstrukcije	18
49	Vazduhoplovstvo i kosmonautika	172
53	Oprema za rukovanje materijalima	13
55	Pakovanje i distribucija roba	16
59	Tehnologija tekstila i tehnologija kože	6
65	Poljoprivreda	27
67	Tehnologija prehrambenih proizvoda	16
71	Hemijska tehnologija	21
73	Rudarstvo i minerali	4
75	Nafta i srodne tehnologije	45
77	Metalurgija	23

79	Tehnologija drveta	5
81	Industrija stakla i industrija keramike	12
83	Industrija gume i industrija plastičnih masa	29
85	Tehnologija papira	10
87	Industrija boja	25
91	Građevinski materijali i visokogradnja	99
93	Građevinarstvo (niskogradnja i inženjerske konstrukcije)	16
97	Oprema za domaćinstvo. Odmor i razonoda. Sportovi	79
	Neklasifikovano	46
UKUPNO STANDARDA I SRODNIH DOKUMENATA:		2207

4.4 Pregled strukture donesenih MEST u odnosu na izvornog izdavača

Od ukupno 2207 MEST standarda i srodnih dokumenata, u odnosu na izvornog izdavača na nacionalnom nivou tokom 2024. godine usvojeno je:

- 1345 standarda i srodnih dokumenata - CEN, CEN/CENELEC
- 789 standarda i srodnih dokumenata - CENELEC
- 44 standarda i srodnih dokumenata - ISO, ISO/IEC
- 22 standarda i srodnih dokumenata - IEC
- 7 standarda i srodnih dokumenata - CEN/CENELEC/ETSI. (Dijagram 3.)

Dijagram 3: Grafički prikaz publikovanih standarda i srodnih dokumenata u 2024. u odnosu na izvornog izdavača

Institut je tokom 2024. godine u kontinuitetu obavještavao CEN/CENELEC Menadžment centar o publikovanim MEST standardima i srodnim dokumentima, koji su identični sa evropskim standardima i srodnim dokumentima.

Prema zvaničnom izvještaju CEN/CENELEC Menadžment centra, zaključno sa četvrtim kvartalom 2024. godine Institut je, na nacionalnom nivou, usvojio ukupno 95.32% evropskih standarda i srodnih dokumenata od kojih je 94.94% CEN i 96.17% CENELEC standarda.

4.5 Harmonizovani standardi

U toku procesa pristupanja Evropskoj uniji Crna Gora mora usvojiti mjere koje obezbjeđuju slobodu kretanja robe (odnosno trgovinu bez tehničkih prepreka) vodeći pri tome računa da se na tržište stavljaju kvalitetni i bezbjedni proizvodi.

Evropska komisija je, u skladu sa Regulativom o standardizaciji (EU) 1025/2012, ovlastila tri evropske organizacije za standardizaciju (CEN, CENELEC i ETSI) da razvijaju evropske standarde kao podršku zakonodavstvu EU. Dopuna regulative o standardizaciji (EU) 2022/2480 predviđa da ključne odluke u procesu razvoja harmonizovanih standarda donose **nacionalna tijela za standardizaciju** zemalja članica EU i Evropskog ekonomskog prostora (EEA).

Saradnja između Instituta i ministarstava doprinosi efikasnom funkcionisanju sistema tehničkog zakonodavstva i standardizacije u Crnoj Gori.

Zakon o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju usaglašenosti uređuje način propisivanja tehničkih zahtjeva za proizvode, postupke ocjenjivanja njihove usaglašenosti, obaveze isporučilaca proizvoda, važenje isprava o usaglašenosti izdatih u inostranstvu, kao i notifikaciju tehničkih propisa i postupaka ocjenjivanja usaglašenosti.

U kontekstu standarda, nadležna ministarstva su odgovorna za pripremu i donošenje tehničkih propisa u skladu sa navedenim zakonom, čime se osigurava **da proizvodi na tržištu ispunjavaju propisane tehničke zahtjeve i standarde**.

Institut za standardizaciju Crne Gore igra ključnu ulogu u okviru Zakona o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju usaglašenosti odgovoran je za pripremu, donošenje i objavljivanje crnogorskih standarda, koji predstavljaju osnovu za tehničke propise.

MEST standardi definišu tehničke specifikacije koje proizvodi treba da ispunjavaju kako bi bili usaglašeni sa propisanim zahtjevima.

Nadležna ministarstva koriste standarde kao osnovu prilikom izrade tehničkih propisa, čime se osigurava da propisani tehnički zahtjevi budu u skladu sa nacionalnim i međunarodnim standardima.

Procenat usvojenih evropskih harmonizovanih standarda koji prate određene EU direktive/regulative prikazan je u Tabeli 5.

Tabela 5: Procenat usvojenih harmonizovanih standarda po direktivama/regulativama

CEN Affiliate	% Implementiranih harmonizovanih EN standarda
ISME	96.36%
CENELEC Affiliate	% Implementiranih harmonizovanih EN standarda
ISME	97.65%

4.6 Pregled donesenih standarda prema jeziku dokumenta

U skladu sa članom 30 Zakona o standardizaciji⁴, prevođenje evropskih i međunarodnih standarda, na koje se pozivaju propisi koji sadrže tehničke zahtjeve, finansiraju državni organi zaduženi za razvoj i primjenu propisa.

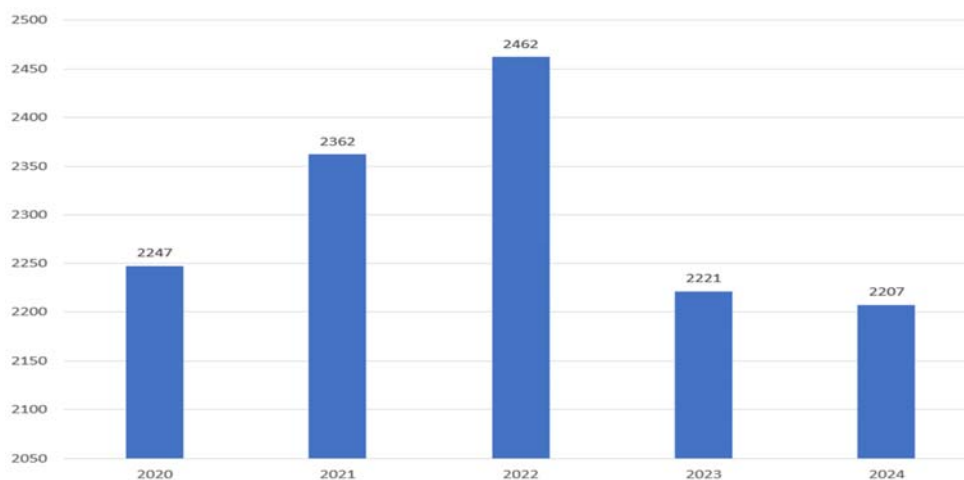
2200 evropskih i međunarodnih standarda i srodnih dokumenata koji su prihvaćeni na nacionalnom nivou tokom 2024. godine objavljeni su na engleskom jeziku. Zbog ograničenih finansijskih i ljudskih resursa Institut nije bio u mogućnosti da obezbijedi odgovarajući broj prevedenih standarda. Tokom 2024. godine, na nacionalnom nivou je usvojeno 7 standarda metodom prevođenja.

4.7 Dinamika usvajanja evropskih standarda i srodnih dokumenata na nacionalnom nivou u periodu 2020-2024

Tokom 2021. i 2022. godine na nacionalnom nivou je usvojen veći broj standarda u odnosu na ostale godine jer je Sektor za standarde imao je tehničku podršku od strane pripravnika koji su angažovani kroz Program stručnog osposobljavanja lica sa visokim obrazovanjem.

Tokom COVID perioda došlo je do smanjenja broja publikovanih standarda na evropskom i međunarodnom nivou, a samim tim i do smanjenja broja publikovanih standarda na nacionalnom nivou koji su identični sa evropskim i međunarodnim standardima (Dijagram 4)

⁴ Sl. list CG br.145/2021 od 31.12.2021. godine

Dijagram 4: Grafički prikaz objavljenih MEST standarda (CEN i CENELEC) u prethodnih 5 godina

4.8 Preispitivanje i održavanje baze crnogorskih standarda i srodnih dokumenata tokom 2024. godine

Radi utvrđivanja mogućnosti dalje primjene MEST standarda na bazi usklađenosti njihovog sadržaja sa razvojem nauke, tehnike, tehnologije i kulture, a u vezi s tim i potreba za preduzimanjem određenih aktivnosti, Institut je sa svojim stručnim tijelima organizovao postupak preispitivanja MEST standarda kako bi se obezbijedila relevantnost i aktuelnost u odnosu na evropsku i međunarodnu standardizaciju.

Nakon procesa preispitivanja povučeno je ukupno 3289 MEST standarda i srodnih dokumenata.

Rješenja o povučenim standardima i srodnim dokumentima br. 2/265/24 od 22.02.2024., br. 4/192/24 od 28.05.2024., br. 5/1820/24 od 18.07.2024., br. 6/395/24 od 18.07.2024., br. 8/312/24 od 29.07.2024., br. 10/123/24 od 30.09.2024., br. 12/171/24 od 02.12.2024. objavljena su na sajtu Instituta.

INSTITUT ZA STANDARDIZACIJU CRNE GORE

FINANSIJSKI IZVJEŠTAJ

ZA 2024. GODINU

Predlog

Podgorica, _____ 2025. godine

SADRŽAJ:

1	UVODNE NAPOMENE.....	3
2	FINANSIRANJE U 2024. GODINI	4
2.1	Pregled izvršenja tekućeg budžeta za period 01.01.2024 – 31.12.2024 godine.....	6
2.2	Obrazloženje budžetskih stavki.....	7
2.3	Prihodi ostvareni sopstvenom djelatnošću Instituta	10
3	IMOVINA INSTITUTA	11
4	NEIZMIRENE OBAVEZE	12
4.1	Kratkoročne obaveze.....	12
4.2	Obaveze za neizmirene poreze i doprinose (iz prethodnih godina)	12
5	IZVJEŠTAJ O NOVČANIM TOKOVIMA	13
6	IZVJEŠTAJ O NEIZMIRENIM OBAVEZAMA	14

1 UVODNE NAPOMENE

Shodno članu 7 Zakona o standardizaciji¹ poslove standardizacije u Crnoj Gori, kao svoju osnovnu djelatnost, obavlja Institut za standardizaciju Crne Gore (u daljem tekstu: Institut), kao nezavisno nacionalno tijelo za standardizaciju koje vrši poslove od javnog interesa.

Osnivač Instituta je Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Osnivač).

Institut je jedino nacionalno tijelo za standardizaciju u Crnoj Gori. Registrovan je u Centralnom registru privrednih subjekata, sa registarskim brojem: 100000144, matičnim brojem/PIB: 02659638, pod šifrom djelatnosti 8413 - Uređenje poslovanja i doprinos uspješnijem poslovanju u oblasti ekonomije, kao Ostali oblici obavljanja privredne djelatnosti.

Članom 16 stav 1 tačka 4 Zakona predviđeno je da Upravni odbor "utvrđuje izvještaj o realizaciji Programa rada, Izvještaj o realizaciji Godišnjeg plana i Finansijski izvještaj za prethodnu godinu i dostavlja ih Osnivaču na razmatranje i usvajanje".

Članom 18 stav 1 tačka 6 Zakona predviđeno je da direktor Instituta "priprema i dostavlja Upravnom odboru: Program rada kao i njegove izmjene i dopune, Godišnji plan i Finansijski plan; Izvještaj o realizaciji Programa rada, Izvještaj o realizaciji Godišnjeg plana i Finansijski izvještaj za prethodnu godinu."

Članom 20 Zakona se definiše finansiranje Instituta: "Sredstva za rad Instituta obezbjeđuju se iz budžeta Crne Gore. Prihodi koji se ostvare naplatom članarina u Institutu, prodajom crnogorskih standarda, srodnih dokumenata i drugih publikacija, pružanjem usluga od strane Instituta i drugi prihodi ostvareni u skladu sa zakonom su prihodi budžeta Crne Gore."

Shodno ovakvom pravnom okviru Institut je pripremio ovaj Finansijski izvještaj.

¹ Sl. list CG, br. 145/21 od 31.12.2021

2 FINANSIRANJE U 2024. GODINI

U 2024. godini Institut za standardizaciju Crne Gore finansirao se u skladu sa članom 20 Zakona o standardizaciji², kojim je predviđeno da se sredstva za rad Instituta obezbjeđuju iz budžeta Crne Gore.

Prihodi koji se ostvare naplatom članarina u Institutu, prodajom crnogorskih standarda, srodnih dokumenata i drugih publikacija, pružanjem usluga od strane Instituta i drugi prihodi ostvareni u skladu sa Zakonom su prihodi budžeta Crne Gore.

Sredstva se obezbjeđuju za sprovođenje aktivnosti utvrđenih Programom rada i Godišnjim planom, plaćanje članarine međunarodnim i evropskim organizacijama za standardizaciju i sprovođenje međunarodne saradnje u ime Crne Gore u oblasti standardizacije.

Institut je, u skladu sa obavezama, pripremio Program rada za 2024. godinu i Godišnji plan donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata za 2024. godinu na osnovu kojih je sačinjen Finansijski plan za 2024. godinu sa jasno iskazanim finansijskim potrebama po svakoj aktivnosti. Akti su usvojeni od strane upravne strukture Instituta, uz prethodnu saglasnost Osnivača.

Do 01. januara 2023. godine Institut je imao svoj žiro-račun i sredstva opredijeljena Zakonom o budžetu transferisana su mjesečno na žiro-račun Instituta.

Od 01.01.2023. godine Institut je uvršten u potrošačke jedinice budžeta tako da je priprema finansijskog plana i mjesečnog plana potrošnje za 2024. godinu izvršena u skladu sa budžetskom klasifikacijom.

Zakonom o budžetu³ za 2024. godinu, Institutu za standardizaciju Crne Gore su dodeljena sredstva kroz:

- **Program: 15 030** (Industrijski i regionalni razvoj);
- **Potprogram: 15 030 002** (Standardizacija i akreditacija) i
- **Aktivnost: 15 030 002 002** (Razvoj i usvajanje standarda).

Institutu je opredijeljeno 648.306,00 €.

Shodno Zakonu, prihodi koje je Institut ostvarivao obavljanjem sopstvene delatnosti uplaćivani su, takođe, direktno na račun trezora.

Prodaja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata i standarda i srodnih dokumenata drugih nacionalnih tijela za standardizaciju sa kojima Institut ima potpisane ugovore o saradnji, kao i usluga koje iz ove oblasti Institut pruža zainteresovanim stranama, vršila se u skladu sa:

- Cjenovnikom standarda i srodnih dokumenata⁴ koji je usvojen od strane Upravnog odbora;

² Službeni list Crne Gore", br. 145/21 od 31.12.2021

³ Službeni list Crne Gore", br. 124/23 od 31.12.2023, 086/24 od 10.09.2024

⁴ Sl. list CG br. 29/08 od 06.05.2008

- Cjenovnikom ostalih usluga Instituta za standardizaciju Crne Gore⁵, koji je usvojen od strane Upravnog odbora i
- Ugovorima o saradnji sa pojedinim subjektima.

Kvalitetnijoj dostupnosti standarda i usluga doprinijela je implementacija informatičke platforme, tako da je Institut bio u mogućnosti da obezbijedi zainteresovanim stranama u Crnoj Gori bilo koji standard koji im je potreban, bez obzira na autora i izvor i to na veoma kvalitetan i pouzdan način. Posebno je važno naglasiti da informatička platforma obezbjeđuje pružanje usluga svim zainteresovanim stranama na bilo kojoj destinaciji koja ima pristup internetu. Kako je bilo nemoguće da se ove uplate vrše preko računa budžeta, uplate su vršene na žiro-račun Instituta kod Hipotekarne banke i prenošene na račun trezora.

Visina članarine, tokom 2024. godine, za članove Instituta, definisana je Odlukom o visini članarine za 2024. godinu u Institutu za standardizaciju br. 02-070-5/24 od 21.02.2024. godine. Za privredna društva, preduzeća i druga pravna lica koja ostvaruju dobit visina članarine utvrđuje se na osnovu broja zaposlenih. Za pravna lica koja ne ostvaruju dobit visina članarine se određuje na osnovu vrste njihove djelatnosti.

Treba napomenuti da je Institut uspješno realizovao aktivnosti koje su predviđene Programom rada i Godišnjim planom donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata za 2024. godinu.

Do kraja 2024. godine Institut je publikovao ukupno 2207 MEST standarda i srodnih dokumenata, na predlog Institutovih stručnih tijela. Institut je osnovao novi tehnički komitet iz oblasti poštanskih usluga radi davanja podrške procesu sprovođenja Strategije razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori za period 2024. - 2028. godine. Nacionalni tehnički komiteti su u kontinuitetu učestvovali u procesu izrade međunarodnih ISO standarda iz oblasti turizma, prehrambenih proizvoda, upravljanja organizacijama, upravljanja ljudskim resursima i rodnom ravnopravnošću, energetske efikasnosti i oblasti terminologije jezika.

Institut je uredno vodio registar crnogorskih standarda i srodnih dokumenata u svim fazama razvoja, kao i bazu podataka o crnogorskim standardima povezanim sa tehničkim zakonodavstvom;

U cilju edukacije privrednih aktera, akademske zajednice, javne uprave i ostalih, Institut je organizovao 14 promotivnih događaja tokom 2024. godine. Institut je intenzivno sarađivao sa organima državne uprave pružajući tehničku podršku u procesu transponovanja EU tehničkog zakonodavstva na nacionalnom nivou (preuzimanje direktiva i regulativa Novog pristupa). Institut je info centar za sprovođenje obaveza notifikacije standarda, u skladu sa članom 10 Sporazuma o tehničkim barijerama u trgovini (TBT).

⁵ Sl. list CG br. 81/21 od 27.07.2021

2.1 Pregled izvršenja tekućeg budžeta za period 01.01.2024 – 31.12.2024 godine

			TEKUĆI BUDŽET	IZVRŠENJE
Aktivnost 15 030 002 002		Razvoj i usvajanje standarda	648.306,00	562.534,15
	4	Izdaci	648.306,00	562.534,15
	41	Tekući izdaci	633.305,00	550.425,56
	411	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	348.615,00	325.354,08
411	411-1	Neto zarade	259.167,24	246.280,74
411	411-2	Porez na zarade	15.501,48	15.307,15
411	411-3	Doprinosi na teret zaposlenog	50.382,60	43.422,91
411	411-4	Doprinosi na teret poslodavca	21.548,64	18.231,20
411	411-5	Opštinski prirez	2.015,04	2.112,08
	412	Ostala lična primanja	68.340,00	49.082,72
412	412-7	Ostale naknade	67.340,00	49.082,72
	413	Rashodi za materijal	17.450,00	12.612,40
413	413-1	Administrativni materijal	6.000,00	4.030,73
413	413-3	Materijal za posebne namjene	850,00	454,83
413	413-4	Rashodi za energiju	5.500,00	3.431,90
413	413-5	Rashodi za gorivo	2.500,00	1.802,94
413	413-9	Ostali rashodi za materijal	2.600,00	2.892,00
	414	Rashodi za usluge	47.700,00	38.820,93
414	414-1	Službena putovanja	15.000,00	16.925,38
414	414-2	Reprezentacija	6.000,00	7.366,02
414	414-3	Komunikacione usluge	5.400,00	3.778,90
414	414-4	Bankarske usluge i negativne kursne razlike	1.800,00	438,76
414	414-5	Usluge prevoza	200,00	6,10
414	414-6	Advokatske, notarske i pravne usluge	1.000,00	176,65
414	414-7	Konsultantske usluge, projekti i studije	10.000,00	2.400,00
414	414-8	Usluge stručnog usavršavanja	1.500,00	1.455,00
414	414-9	Ostale usluge	6.800,00	6.274,12
	415	Rashodi za tekuće održavanje	8000,00	7.788,34
415	415-3	Tekuće održavanje opreme	8.000,00	7.788,34
	417	Renta	25.700,00	25.467,20
417	417-1	Zakup objekata	25.700,00	25.467,20
	419	Ostali izdaci	117.500,00	91.299,89
419	419-1	Izdaci po osnovu isplate ugovora o djelu	11.800,00	907,94
419	419-2	Izdaci po osnovu troškova sudskih postupaka	3.100,00	
419	419-3	Izrada i održavanje softvera	5.000,00	
419	419-4	Osiguranje	6.500,00	4.602,07
419	419-5	Kontribucije za članstvo u domaćim i međunarodnim organizacijama	82.500,00	79.326,24
419	419-6	Komunalne naknade	2.000,00	1.209,99

419	419-8	Takse	100,00	214,00
419	419-9	Ostalo	6.500,00	5.039,65
	43	Transferi institucijama, pojed, nevladinom sektoru	5.500,00	2.758,00
	431-6	Transferi jednokratne socijalne pomoći	3.000,00	
	431-8	Ostali transferi pojedincima	2.500,00	450,00
	431-9	Ostali transferi institucijama		2.308,00
	44	Kapitalni izdaci	9.500,00	9.350,59
	441-5	Izdaci za opremu	9.500,00	9.350,59
	46	Otplata dugova	1,00	
	463-0	Otplata obaveza iz prethodnog perioda	1,00	

2.2 Obrazloženje budžetskih stavki

Najveći dio utrošenih sredstava odnosi se na zarade. U Institutu je tokom 2024. godine bilo 21 stalno zaposlenih (uključujući i direktora Instituta). Mjesečne zarade su redovno isplaćivane kao i svi pripadajući doprinosi, porezi i prirezi u skladu sa propisima.

1. Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	325.354,08 €
--	---------------------

Struktura troškova koji se odnose na zarade je sljedeća:

<i>a. troškovi neto zarada</i>	<i>246.280,74 €</i>
<i>b. troškovi poreza na zarade</i>	<i>15.307,15 €</i>
<i>c. doprinosi na teret zaposlenog</i>	<i>43.422,91 €</i>
<i>d. doprinosi i druge dažbine na teret poslodavca</i>	<i>18.231,20 €</i>
<i>e. opštinski prirez</i>	<i>2.112,08 €</i>

Izdaci navedene ekonomske klasifikacije obuhvataju i varijabile isplaćene zaposlenima. Naime, Rješenjima br. 03-402-466-1/24 od 11.06.2024; 03-402-682-1/24 od 09.09.2024 i 03-430-883-1/24 od 02.12.2024, o isplati varijabilnog dijela zarade, iz sredstava tekućeg poslovanja, zaposlenima u Institutu, koji su iskazali odgovoran odnos prema obavezama i imali povećani obim posla, isplaćene su varijabile u neto iznosu 6.520,00€. Plaćeni su i svi pripadajući porezi i doprinosi.

2. Ostala lična primanja	49.082,72 €
---------------------------------	--------------------

U okviru stavke ostalih ličnih primanja obuhvaćene su isplate:

<i>a. naknade članovima Upravnog Odbora</i>	<i>38.980,72 €</i>
<i>b. naknade članovima Skupštine Instituta</i>	<i>847,00 €</i>
<i>c. naknada predsjedniku Sindikata Instituta</i>	<i>1.635,00 €</i>
<i>d. ostale isplate</i>	<i>7.620,00 €</i>

Ostale isplate obuhvataju:

- isplatu zaposlenima damama povodom 8. marta (u skladu sa finansijskim Planom). Naime, shodno Odluci broj 03-430-154/24 od 07.03.2024. godine zaposlenim ženama u Institutu isplaćeno je po 50,00 €. (850,00 €)
- isplatu na ime novogodišnjih paketića za djecu zaposlenih shodno Odluci 03-430-884/24 od 02.12.2024. godine isplaćeno je po 50,00 € (800,00 €).
- isplatu zimnice zaposlenima u skladu sa Odlukom 03-430-867/24 od 27.11.2024. godine (5.670,00 €).
- isplatu naknade za dodatni rad shodno Odluci 03-430-907/24 od 05.12.2024 godine (300,00 €)

3. Izdaci za materijal	12.612,40 €
-------------------------------	--------------------

Ovom stavkom obuhvaćeni su troškovi:

<i>a. materijala</i>	<i>4.030,73 €</i>
----------------------	-------------------

Ovom stavkom obuhvaćeni su troškovi nabavke kancelarijskog materijala, materijala utrošenog za održavanje službenog auta i opreme, režijskog materijala i plaćanje provizije po Ugovoru o prodaji ISO i IEC standarda.

<i>a. električne energije</i>	<i>3.431,90 €</i>
<i>b. gorivo za službena vozila</i>	<i>1.802,94 €</i>
<i>c. ostali rashodi za materijal</i>	<i>3.346,83 €</i>

Stavkom „ostali rashodi za materijal“ obuhvaćeni su troškovi nabavke materijala za održavanje higijene, tonera za štampače, pretplata za katalog propisa i pretplata na stručne časopise.

4. Izdaci za usluge	38.820,93 €
----------------------------	--------------------

Ovom stavkom obuhvaćeni su troškovi:

<i>a. troškovi službenih putovanja</i>	16.925,38 €
<i>b. troškovi reprezentacije</i>	7.366,02 €
<i>c. troškovi komunikacije odnosno telefonski troškovi i troškovi ADSL-a</i>	3.778,90 €
<i>d. troškovi bankarskih provizija (vezano za domaći i inostrani platni promet)</i>	438,76 €
<i>e. konsultantske usluge</i>	2.400,00 €
<i>f. usluge stručnog usavršavanja</i>	1.455,00 €
<i>g. troškovi ostalih usluga</i>	6.456,87 €

Troškovi ostalih usluga obuhvataju izdatke za izradu reklamnog materijala, izradu plakata i postera potrebnih pri održavanju panela i seminara, objavu oglasa u sredstvima javnog informisanja, izdatke za mjesečnu pretplatu ZOOM aplikacije, obnovu sertifikata, obnovu domena, troškove notarskih usluga i troškove taksi usluga.

5. Tekuće održavanje	7.788,34 €
<i>a. Usluge tekućeg održavanja opreme, održavanje i registracija službenog vozila</i>	2.271,54 €
<i>b. Održavanje Poslovno informacionog sistema Instituta DOC4ME i ERP4ME</i>	2.516,80 €
<i>c. Pružanje usluga IT podrške i održavanje NSB soft sistema</i>	3.000,00 €

6. Izdaci za rentu	25.467,20 €
<i>a. zakup poslovnog prostora tokom 2024. godine</i>	24.000,00 €
<i>b. zakup garažnog mjesta za službeno vozilo</i>	338,80 €
<i>c. zakup parking mjesta za službeno vozilo</i>	528,40 €
<i>d. zakup magacina, za čuvanje namještaja i opreme koja se trenutno ne koristi</i>	600,00 €

7. Ostali izdaci	91.299,89 €
<i>a. Izdaci po osnovu isplate Ugovora o djelu</i>	907,94 €
<i>b. Mjesečne premije osiguranja za zaposlene i specifična zdravstvena zaštita</i>	4.602,07 €
<i>c. Komunalne naknade</i>	1.209,99 €

d. Članarine prema međunarodnim i evropskim organizacijama za standardizaciju	79.326,24 €
e. Ostalo	5.253,65 €

Stavka "ostalo" obuhvata troškove po osnovu uplaćenih taksi, uplata sponzorstva po Odlukama: 03-430-420-1/24 od 29.05.2024; 03-402-764-1/24 od 24.10.2024; 03-430-821-1/24 od 08.11.2024; 03-430-852-1/24 od 20.11.2024; 03-430-989-1/24 od 25.12.2024 kao i uplata po Ugovoru 03-430-967/24 od 20.12.2024. godine u cilju izrade "Akta o procjeni rizika".

8. Transferi institucijama i pojedincima	2.758,00 €
a. Transfer jednokratne socijalne pomoći	450,00 €
b. Transfer sindikalnoj organizaciji Instituta	2.308,00 €
9. Kapitalni izdaci	9.350,59 €
a. Izdaci za opremu	9.350,59 €

2.3 Prihodi ostvareni sopstvenom djelatnošću Instituta

Shodno Zakonu o standardizaciji, prihodi koje Institut ostvari svojom djelatnošću su prihodi Budžeta Crne Gore.

Sopstveni (primici ostvareni djelatnošću Instituta)	21.739,40 €
--	--------------------

Primici koji se ostvaruju djelatnošću Instituta obuhvataju:

- prodaju standarda srodnih dokumenata i drugih publikacija;
- naplatu članarine;
- naplatu usluga;
- iz drugih izvora.

a. prodaja standarda i srodnih dokumenata	15.681,30 €
---	-------------

U 2024. godini prodato je **569** standarda po cijenama definisanim Cjenovnikom⁶.

b. usluge onlajn čitanje standarda	378,10 €
------------------------------------	----------

Ovo je još jedna od usluga koje smo obezbijedili kroz tehnološku platformu na čijoj popularizaciji i dostupnosti treba raditi i na marketinškom planu, kako bi postigli što veće korišćenje.

⁶ Cjenovnik standarda i srodnih dokumenata koji je usvojen od strane Upravnog odbora i objavljen u „Sl. listu CG“ 29/08

U 2024. godini uplatu članarine⁷ je realizovalo 14 članova Instituta i to: Privredna Komora, Građevinski fakultet, Mašinski fakultet, Institut Sigurnost, ABG Test, Knauf, Montinspekt, Građevinski institut Montenegro, Institut za javno zdravlje CG, Jugopetrol AD, Zavod za metrologiju, Inženjerska komora (za 2023. i 2024. godinu), EPCG i Institut za transport.

Imajući u vidu djelatnost Instituta, ali i potrebe zainteresovanih strana, odnosno tržišta i okruženja, jasno je da postoji potreba za većom edukacijom i promocijom standarda. Ovo naravno i u dijelu samog promovisanja oblasti koje standardi obuhvataju ali i konkretnih znanja iz primjene i implementacije standarda.

Posjećenost i finansijski pokazatelji su potvrdili neophodnost organizacije ovakvih događaja, što će Institut nastaviti i ubuduće, uz konstantan napor za organizaciona i kadrovska poboljšanja.

Tabela: Termini održavanja komercijalnih seminara u 2024. godini

Datum održavanja seminara	Naziv seminara
19.11.2024	Standard MEST EN ISO/IEC 17025:2018 Opšti zahtjevi za kompetentnost laboratorija za ispitivanje i laboratorija za etaloniranje-primjena
05.12.2024	Codex Alimentarius: General Principles of Food Hygiene CXC 1-1969; Rev. 6-2022

3 IMOVINA INSTITUTA

U periodu od 30.12.2024. godine do 15.01.2025. godine u Institutu je izvršen popis opreme, kancelarijskog namještaja, sitnog inventara kao i popis obaveza sa stanjem na dan 31.12.2024. godine.

Popis je urađen u skladu sa Odlukom o popisu i obrazovanju komisije za popis br. 03-082-876-2/24 od 28.11.2024. godine.

Komisija je utvrdila da ne postoje razlike između stvarnog i knjigovodstvenog stanja u dijelu popisane opreme, kancelarijskog namještaja i sitnog inventara.

⁷ U skladu sa Pravilnikom o članstvu u Institutu za standardizaciju Crne Gore br 46/I/21 od 03.02.2021. godine.

Nabavna vrijednost opreme, kancelarijskog namještaja i nematerijalnih ulaganja, iznosila je 353.126,16 €, a sadašnja vrijednost je 110.422,00 €.

Dat je predlog da je, zbog fizičke i funkcionalne neispravnosti, potrebno rashodovati imovinu čija je sadašnja vrijednost 155,00 €.

4 NEIZMIRENE OBAVEZE

Na dan 31.12.2024. godine ostao je neizmiren dio kratkoročnih obaveza prema dobavljačima kao i jedan dio obaveza za poreze i doprinose po osnovu ostalih isplata zaposlenima (u prethodnim godinama) i isplaćenih naknada prethodnom sazivu Upravnog odbora.

4.1 Kratkoročne obaveze

Tabela: Prikaz kratkoročnih obaveza

R. br.	Naziv dobavljača	Iznos (€)
1.	Hifa oil	178,41
2.	Lovćen osiguranje	168,00
Ukupno:		346,41

U decembru 2024. godine kroz glavnu knjigu proknjiženi su računi za članarinu prema ISO-u i IEC-u, ali nijesu prikazani kao zaostala obaveza zato što se odnose na 2025. godinu.

4.2 Obaveze za neizmirene poreze i doprinose (iz prethodnih godina)

Obaveze za zaostale doprinose na dan 31.12.2024. godine iznosile su **25.058,50 €**. Dio obaveza, u iznosu od 23.648,62 € odnosi se na neuplaćene doprinose prilikom isplate varijabile zaposlenima na kraju 2014. i na kraju 2015. godine.

Struktura dugovanja je sledeća:

a. Porez	1.941,35 €
b. Doprinosi na teret zaposlenog	14.115,39 €
c. Doprinosi na teret poslodavca	6.417,70 €
d. Opštinski prirez	1.174,18 €

Takođe, postoji i dio dugovanja za doprinose prema članovima prethodnog saziva Upravnog odbora Instituta u iznosu od **1.409,88 €**. Dug se odnosi na period od 07/2013. godine do 02/2016. godine.

Treba napomenuti da je Finansijskim planom za 2025. godinu bilo planirano i zahtijevom za budžet, koji je poslat Ministarstvu finansija, traženo da odobre sredstva, na stavci 46 – Otplate obaveza iz prethodnog perioda, u cilju izmirenja ovih obaveza kao i radi ispunjenja preporuke od strane DRI.

Zakonom o budžetu za 2025. godinu ta sredstva nijesu opedijeljena Institutu tako da dug i dalje ostaje dok Institut ne dobije zvanično mišljenje od strane Ministarstva finansija da li i na koji način treba izmiriti te obaveze.

5 IZVJEŠTAJ O NOVČANIM TOKOVIMA

Redni broj	NOVČANI TOK-EKONOMSKA KLASIFIKACIJA	Plan	Izvršenje	
			Prethodna godina	Tekuća godina
1	2	3	4	5
1	PRIMICI			
1.1	Opšti prihodi	648.306,00	479.907,85	562.534,00
1.2	Namjenski prihodi			
1.3	Sopstveni prihodi			
1.4	Donacije			
1.5	Pozajmice i krediti			
I	Ukupno primici (1.1+1.2+1.3+1.4+1.5)	648.306,00	479.907,85	562.534,00
2	IZDACI			
2.1	Tekući izdaci	633.305,00	479.907,85	550.425,00
2.1.1	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	348.615,00	285.643,48	325.354,00
2.1.2	Ostala lična primanja	68.340,00	46.929,36	49.083,00
2.1.3	Rashodi za materijal	17.450,00	10.254,77	12.612,00
2.1.4	Rashodi za usluge	47.700,00	17.125,11	38.821,00
2.1.5	Tekuće održavanje	8.000,00	6.573,94	7.788,00
2.1.6	Kamate			
2.1.7	Renta	25.700,00	23.531,20	25.467,00
2.1.8	Subvencije			
2.1.9	Ostali izdaci	117.500,00	89.849,99	91.300,00
2.2.	Transferi za socijalnu zaštitu			
2.2.1	Prava iz oblasti socijalne zaštite			
2.2.2	Sredstva za tehnološke viškove			
2.2.3	Prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja			
2.2.4	Ostala prava iz oblasti zdravstvene zaštite			
2.2.5	Ostala prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja			
2.3.	Transferi institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru	5.500,00		2.758,00
2.4.	Kapitalni izdaci	9.500,00		9.351,00
2.5.	Pozajmice i krediti			
2.6.	Otplata dugova	1,00		
2.7.	Rezerve			
II	Ukupno izdaci (2.1 + 2.2 + 2.3 + 2.4 + 2.5 + 2.6 + 2.7)	648.306,00	479.907,85	562.534,00

6 IZVJEŠTAJ O NEIZMIRENIM OBAVEZAMA

Redni broj	OPIS	Stanje obaveza na dan 31.12. prethodne godine	Stanje obaveza na kraju izvještajnog perioda
1	2	3	4
1	Obaveze za tekuće izdatke (1.1+1.2+1.3)	29.759,00	25.404,00
1.1	Obaveze za bruto zarade i doprinose na teret poslodavca	23.648,00	23.648,00
1.2	Obaveze za ostala lična primanja	4.565,00	1.410,00
1.3	Obaveze za ostale tekuće izdatke	1.546,00	346,00
2	Obaveze po transferima za socijalnu zaštitu		
3	Obaveze za transfere institucijama, pojedincima i kreditima		
4	Obaveze za kapitalne izdatke		
5	Obaveze po pozajmicama i kreditima		
6	Obaveze po osnovu otplate dugova		
7	Obaveze iz rezervi		
8	Stanje obaveza na kraju perioda (1+2+3+4+5+6+7)	29.759,00	25.404,00